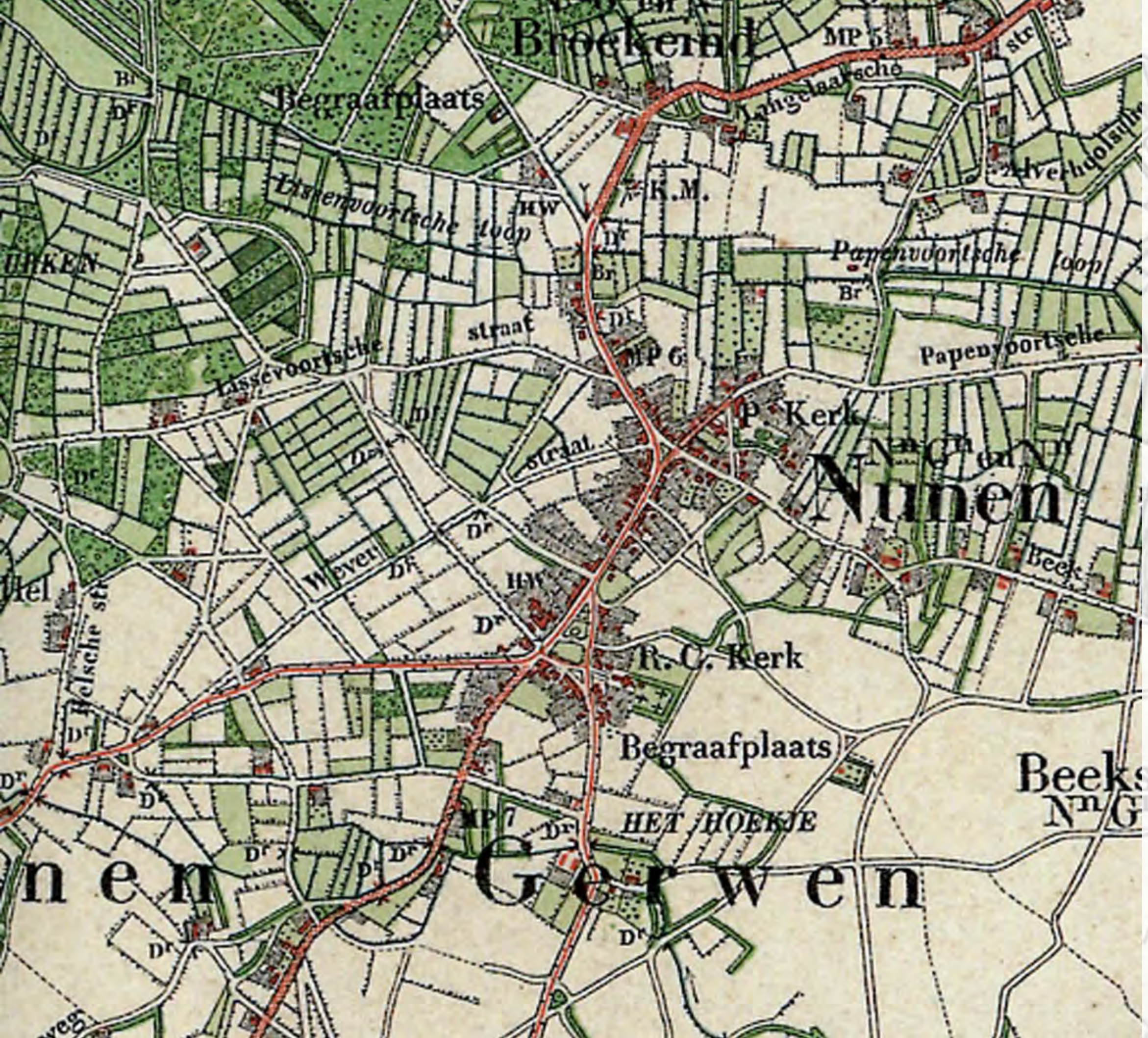

DE WERELD VAN VAN GOGH

STRUCTUURVISIE RUIMTELIJKE BEELDKWALITEIT KERN NUENEN

Gemeente Nuenen

AMENDEMENT

Raadsvergadering d.d.	13 februari 2020
Agendapunt	13
Onderwerp	Structuurvisie Wereld van Van Gogh
Indienende fractie(s)	CDA, W70, GL, NN, Combinatie Nuenen c.a., PvdA, VVD. <i>D66</i>

De raad van de gemeente Nuenen in vergadering bijeen op 13 februari 2020, gezien het voorstel van burgemeester en wethouders; gehoord de beraadslagingen bij dit onderwerp;

Overwegende dat:

- De Kloostertuin een ontwikkellocatie is in het centrum van Nuenen. Vanwege de ontwikkelingen binnen het Klooster, de mobiliteit in het centrum en de woningbouwopgave, is nu het moment om de ontwikkeling van de kloostertuin met voortvarendheid op te starten. De invulling van het braakliggend terrein, gelegen achter het Klooster tot aan de Weverstraat, is beeldbepalend voor de toekomstige uitstraling van het centrum in Nuenen.
- De kloostertuin als separaat project dient te worden aangemerkt en in deze als zodanig geen onderdeel meer uitmaakt van de structuurvisie Wereld van Van Gogh.
- Het Park als centrale locatie voor evenementen, horeca, kermis, etc. behouden moet blijven.
- Er momenteel grote behoefte is aan woningen en appartementen voor alle geledingen.
- Ook in de belevingswereld van Vincent van Gogh nooit een brug over de vijver is geweest en mede hierdoor een brug over de gemeentevijver geen toegevoegde waarde heeft.

Concluderende dat:

- Gebleken is dat er in de commissie Ruimte geen draagvlak is om de kloostertuin als park in te richten en beperkte woningbouw aan de Mgr. Cuijtenlaan te realiseren.
- Het park het hart van onze gemeente is en als zodanig als dé centrale ruimte voor evenementen, etc. behouden blijft.
- Een brug over de gemeentevijver als overbodig wordt beschouwd.

Het raadsbesluit als volgt te wijzigen:

BESLUIT:

1. De ontwikkeling van de Kloostertuin (in de visie aangeduid als Kloosterpark) geen onderdeel uit te laten maken van de structuurvisie Wereld van Van Gogh.
2. De brug bij de gemeentevijver geen onderdeel uit te laten maken van de structuurvisie Wereld van Van Gogh en hier ook geen middelen aan te besteden.
3. Dat het College in het 2^e kwartaal van dit jaar komt met een globale kostenraming voor de diverse deelprojecten van de structuurvisie Wereld van Van Gogh.
4. De Raad tijdig te betrekken bij dit proces.
6. De "nota van zienswijzen structuurvisie De Wereld van Van Gogh" vast te stellen. *ter kennisgeving aannemen*
7. De "Structuurvisie Wereld van Van Gogh" met inachtneming van de hiervoor genoemde aanpassingen vast te stellen. *ter kennisgeving aannemen.*

En gaat over tot de orde van de dag.

5. De kiosk in het park op de huidige plaats te laten staan

Ondertekening:

W70

Dhr. Van Leeuwen

Dhr. Koenen

Dhr. Vereijken

Dhr. Swinkels

W70

Dhr. Geven

Dhr. Post

VVD

Mevr. Tesser

Dhr. Spijkerman

Dhr. Boonier

GroenLinks

Mw. Wieringa

Dhr. Kuperus

PvdA

Dhr. Wesenbeek

Dhr. Thomassen

D66

Mevr. Van Stiphout

Mevr. Coolen

CDA

Dhr. Grootaart

Dhr. Melvis

Natuurlijk Nuenen

Dhr. Kranen

Combinatie

Mevr. Donkers

Dit amendement werd in de raadsvergadering van 13 februari 2020 aangenomen/verworpen met 11 stemmen vóór en 0 stemmen tegen.

De griffier

VOORWOORD

Nuenen is De Wereld van Van Gogh

Nuenen: oase van rust en groen, ingeklemd tussen de stedelijke gebieden van Eindhoven en Helmond. Schilderachtig park, midden in de slimme Brainportregio. Met historische landschappen en cultuurhistorische monumenten. Een zeer aantrekkelijke woongemeente met een hechte en vitale gemeenschap, waar mensen elkaar helpen, opzoeken, zich verenigen en initiatieven ontplooien.

Het eerste particuliere energiecollectief ontstond in deze gemeente. Het glasvezelnetwerk werd er al in 2005 aangelegd in coöperatieverband.

Bovenal: Nuenen is een mooi dorp. Natuurlijk is schoonheid subjectief. Maar het was niet voor niets dat de schilderkunst van Vincent van Gogh hier echt tot wasdom kwam. Natuurlijk, de wereldberoemde schilder werkte in meerdere landen en maakte zijn meest kenmerkende en bekendste werken in Frankrijk. In Nuenen woonde hij slechts twee jaar, maar schilderde er een kwart van zijn oeuvre, waaronder zijn eerste meesterwerk 'De Aardappeleters'. Kenners typeren deze periode als 'The making of Van Gogh'.

karacteristieken van een unieke plek

Het waren zijn fascinatie voor het boerenleven en de schoonheid van het dorp die Van Gogh inspiratie gaven. De typerende structuur van een lintdorp met driehoekige pleinen en herdgangen. Hij zag het Park en de Berg waar het vee stond te drinken. De historische kern die overging in een typisch Brabants landschap met kleine akkers, populierenrijen en de vroegere overstromingsgebieden van de Dommel in het Nuenens Broek. Dit Nuenen is nog steeds zichtbaar. Het landschap, de monumenten (14 locaties die hij ooit schilderde, zijn nog steeds te zien) en de manier waarop de historische kern overgaat in het landschap. Een zeldzame schat aan historie, landschap en gemeenschap waarop we trots mogen zijn en die mag worden gezien; een rijkdom met een ontstaansgeschiedenis van ver vóór Van Gogh. Met een cultureel erfgoed waarvoor we ons uit een moreel besef verantwoordelijk voelen. Maar ook omdat we dit graag willen delen met onze eigen inwoners, met inwoners uit de Brainportregio, Brabanders, Nederlanders, Europeanen, wereldburgers. We willen delen hoe bijzonder Nuenen is. En ja, dat biedt mooie kansen voor toerisme en recreatie. Maar het biedt ook uitdagingen om de eigenheid van Nuenen te bewaren.

koesteren van rijkdommen en ruimtelijke kwaliteit

Daarom de structuurvisie De Wereld van Van Gogh. Een overkoepelend plan met een heldere gedachte: de cultuurhistorische en beeldbepalende rijkdommen koesteren en als monument nog beter tot hun recht laten komen in hun omgeving. Maar ook: de ruimtelijke kwaliteit en de gebruikswaarde van dit bijzondere stuk van Nuenen verbeteren en waar mogelijk nóg mooier maken door het introduceren van eigentijdse elementen en gebruiksvormen.

Uitgangspunt is Nuenen gezien door de ogen van Van Gogh. De markante plekken: het gebied van het Park, het Klooster en de Kloostertuin, de Berg, het Van Goghkerkje, de Hoodonkse Beek en het aangrenzende buitengebied met de molen de Roosdonck. Een cultuurhistorisch lint dat globaal reikt van het Park tot de molen. In dit bijzondere stukje Nuenen gaan we voor ruimtelijke kwaliteit. We verbeteren de mooiste locaties en maken ze waar mogelijk nóg mooier. Soms is het voldoende om wat op te poetsen. Op andere plekken is een groter plan nodig. De historische lintstructuur van Nuenen blijft behouden. De cultuurhistorische kwaliteiten en de identiteit van het gebied zijn leidend bij ontwikkelingen in het centrumgebied. Het Park wordt nog meer een bijzondere en bruisende plek waarin wonen én verblijven centraal staan.

De Wereld kan niet zonder samenhang en samenwerking

De Wereld van Van Gogh is onmogelijk zonder samenhang en samenwerking. Samenhang heeft alles te maken met een overkoepelende kijk op kwaliteit en de manier waarop Van Gogh naar Nuenen keek. Samenwerking is nodig om een plek te creëren waarop iedereen trots is: inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden. De experts, de dagelijkse gebruikers van het gebied; we hebben er allemaal belang bij om Nuenen op de kaart te zetten. Van Gogh als inspiratiebron, maar het gebied heeft meer te bieden. In dit historische stukje Nuenen is de ontstaansgeschiedenis van het dorp en het buitengebied herkenbaar en (be)leefbaar. De Wereld van Van Gogh richt zich weliswaar op het centrum van Nuenen, de effecten ervan reiken veel verder dan dat. Niet alleen geografisch, maar ook als het gaat om aspecten als verkeer, parkeren, verblijven, veiligheid of het faciliteren van ontmoeting voor Nuenenaren. De structuurvisie tekent de contouren voor het centrum, maar overziet ook de consequenties voor heel Nuenen c.a. Bij het vinden van oplossingen voor die consequenties zullen we moeten samenwerken met alle stakeholders.

Nuenen van zijn allermooiste en fijnste kant

Nuenen wordt de mooiste plek waar je als inwoner van de Brainportregio kan wonen. Of die je als wereldburger wil bezoeken. De ultieme combinatie van rust, ruimte, kwaliteit, gemeenschapszin én cultuurhistorie. Noem het het Central Park van Brainport. Of het Montmartre van Brabant. Maar beleef het als het echte Brabantse leven in een parkachtig decor zoals Van Gogh dat schilderde; waar zijn wereld nog zicht- en voelbaar is. Een plek die je als Van Gogh-liefhebber moet hebben ervaren om écht in zijn huid te kunnen kruipen; om echt door zijn ogen naar de wereld te kunnen kijken. Die bezoekers zullen er komen. Met alle voordelen (en uitdagingen) voor horeca en middenstand.

De Wereld van Van Gogh is een leidraad voor hoe Nuenen zich van zijn mooiste kant kan tonen als ware het een museumtuin waar de taferelen van Van Gogh nog steeds zijn te beleven. Veel monumenten hebben en houden een gebruiksfunctie voor de gemeenschap; als woning of ruimte voor ontmoeting. We geven toerisme en recreatie meer ruimte, maar we waken ervoor te worden als Volendam of Amsterdam. Het blijft een woongemeente. Met die bijzondere, vitale en hechte gemeenschap. Diezelfde gemeenschap die aan de wieg stond van de structuurvisie. Die meedachten, mee droomden en realisme wisten te onderscheiden van luchtflitsen. De Nuenenaar staat met beide benen op de historische grond en ziet het perspectief van het meest bruisende, groene, aantrekkelijke, vitale, ademende, schilderachtige en leefbare plekje van de Brainportregio. Ontstaan uit samenwerking, samenhang en de liefde van Van Gogh voor wat mooi is.

Van Gogh schreef zelf: 'Wat in liefde wordt gedaan, is goed gedaan.' Hij moet wel aan Nuenen hebben gedacht op dat moment...

Ralf M.M. Stultiëns

wethouder

INHOUD

1	inleiding	13
	aanleiding en doel	13
	van lokaal naar wereldniveau	15
	landschappelijke context	17
2	Nuenense identiteit	19
	kaartbeeld 1880 als inspiratiebron	19
	Nuenen als museumtuin	21
3	structuurbeeld	23
	structuurbeeld	23
	verblijfskwaliteit centraal	25
	rondwandeling	31
4	uitvoeringsprogramma	33
5	potenties per locatie	35
	Park en Klooster	37
	Kloosterpark	41
	de Berg	47
	Van Gogh Kerkje en 't Venneke	51
	Park Houtrijk	55
	Hooidonkse Beek	61
	het Weefhuis	65
	het Landschap en Molen de Roosdonck	71
	herinnering aan de Aardappeleters	75
	begraafplaats en herinnering Oude Toren	81
6	relatie grondbeleid	85
	bijlagen	89
	werkateliers	89
	aanwezige boomstructuur	93
	colofon	95

INLEIDING 1

aanleiding en doel

Voor u ligt de Wereld van Van Gogh, een structuurvisie op de ruimtelijke beeldkwaliteit van de kern Nuenen. De structuurvisie betreft het gebied van het Park, het Klooster en de Kloostertuin, de Berg, het Van Gogh Kerkje, de Hoodonkse Beek en het aangrenzende buitengebied met de Molen de Roosdonck; kortom het historische deel van de kern van de Nuenen. De structuurvisie beschrijft en verbeeldt de mogelijkheden om binnen dit gebied de stedenbouwkundige en landschappelijke structuren en kwaliteiten te versterken; er worden uitspraken gedaan met betrekking tot de belangrijkste structuurdragers van de openbare ruimte en het aangrenzende landschap en de zonering van het gebruik naar intensiteit en gebruiksvorm. Hierbij is het streven gericht op het behoud, het versterken en het beter beleefbaar maken van de cultuurhistorische en ruimtelijke kwaliteiten in het gebied en meer specifiek van het beschermde dorpsgezicht, zoals deze direct of indirect gerelateerd zijn aan het leven en werken van Van Gogh.

De structuurvisie focust op de mogelijkheden om de ruimtelijke kwaliteit in het plangebied te verbeteren. Ruimtelijke kwaliteit in de zin van een aantrekkelijke omgeving en een decor waarin de monumentale bebouwing goed tot haar recht komt. Ingrepren waardoor dit gebied in Nuenen nog aantrekkelijker wordt om te verblijven. Aantrekkelijk voor zowel de inwoners en ondernemers van Nuenen als ook voor bezoekers en toeristen.

Dat vraagt naast inzet op ruimtelijke kwaliteit, nadrukkelijk ook aandacht voor andere aspecten, zoals een aantrekkelijk winkelaanbod, een levendige horeca, een bloeiend verenigingsleven en villagemarketing. Het vraagt bovendien een brede inzet door meerdere (Nuenense) partijen en Nuenenaren gericht op een integrale verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. En alles met oog voor de balans. Nuenenaren zijn trots op hun dorp, de verbondenheid met Van Gogh en tonen dit graag aan bezoekers en toeristen. Maar Nuenen mag geen historisch decor worden zonder eigentijds dagelijks leven. Met deze inzet blijft het dorp leefbaar.

De ligging van de kern ten opzichte van het haar omringende landschap vormt een belangrijk aangrijpingspunt voor de structuurvisie. Vanuit de historische kern is de overgang naar het kleinschalige Brabantse landschap in potentie direct herkenbaar en beleefbaar. De Hoodonkse Beek, die deze overgang markeert speelt daarbij een belangrijke rol. Belangrijke basis voor de structuurvisie vormt de structuurvisie Nuenen c.a. (gemeente Nuenen; 2015). In deze structuurvisie zijn ondermeer de volgende ruimtelijke doelstellingen met betrekking tot de stedenbouwkundige en landschappelijke hoofdstructuur van de kern van Nuenen opgenomen:

- de historische lintstructuur van Nuenen in stand houden en waar mogelijk versterken;
- behoud van de cultuurhistorische kwaliteiten en de identiteit van het gebied dienen leidend te zijn bij ontwikkelingen in het centrumgebied. Dit betreft met name het Park en de historische 'linten'.
- het Park wordt als een bijzonder stukje centrum ervaren. De aantrekkelijkheid van het Park als bruisend verblijfsgebied zou verbeterd kunnen worden door blijvende aandacht voor de woonfunctie. Het Park als verblijfsgebied versterken vraagt om regulering van verkeer en parkeren en een verkeersluw karakter.

Eerder zijn, binnen de Haalbaarheidsstudie voor de Gebiedsvisie voor het Van Goghkerkje (MTD landschapsarchitecten; 2010), de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden voor een wat kleiner gebied in beeld gebracht en is de basis gelegd voor de ruimtelijke kaders zoals opgenomen in deze structuurvisie. In de tussentijd is er veel gebeurd. Binnen de gemeente Nuenen is het bewustzijn gegroeid dat de kern niet enkel een waardevol, historische Brabants dorp is, maar ook een ontzettend rijke historie bezit met betrekking tot het erfgoed van Vincent van Gogh. Een erfgoed dat op nationaal, maar ook op Europees en op wereldniveau, als toonaangevend kan worden beschouwd. De structuurvisie is tot stand gekomen in intensieve samenspraak met inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden. De werkelijke experts, waar het het dagelijkse gebruik van dit bijzondere gebied betreft. Niet minder dan een vijftigtal betrokken inwoners hebben, middels meerdere zogeheten werkateliers, hun bijdrage geleverd aan de totstandkoming van dit document.

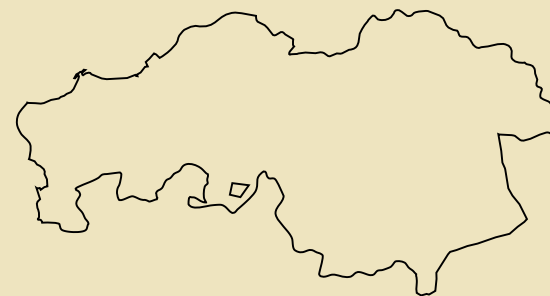
EUROPA

Van Gogh Europe
Europees jaar van het
Erfgoed 2018

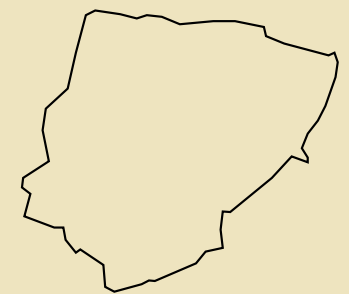
NEDERLAND

Van Gogh Museum Amsterdam
Kröller Muller Museum
Van Gogh Monumenten

NOORD-BRABANT

Van Gogh Brabant
National Park Van Gogh
Landschapstriënnale 2020
Noord-Brabants Museum

NUENEN

Vincentre
De Wereld van Van Gogh

van lokaal naar wereldniveau

Van Gogh was een reiziger en heeft naast vele locaties binnen Nederland, ook plekken in Engeland, België en Frankrijk bezocht en heeft daar gewoond en gewerkt. Van Gogh is een fenomeen dat op Nederlands, Europees of wellicht zelfs op wereldwijd niveau moet worden gezien. In elk van de genoemde landen zijn meerdere plekken, gebouwen, landschappen en taferelen aan te wijzen, die Van Gogh letterlijk zo heeft waargenomen en geschilderd. In Engeland kan men deze plekken vinden in Londen, Ramsgate en Isleworth, in België heeft Van Gogh in Antwerpen, Brussel en de Borinage zijn sporen achtergelaten en in Frankrijk zijn het Parijs, Arles, Ancers-sur-Oise en Saint Remy de Provence. In Nederland en dan met name in Noord-Brabant, waar Van Gogh is opgegroeid en ook in latere periodes telkens weer terugkeerde, zijn de meeste plekken te vinden, die tot zijn erfgoed zijn te rekenen; in Zundert, Etten, Tilburg, Zevenbergen en Nuenen. Op initiatief van de provincie Noord-Brabant is in 2015 het 125e sterfjaar van Van Gogh aangegrepen om hem als Brabander op de kaart te zetten en flink te investeren in de (inter)nationale marketing.

In oktober 2016 werd met het terugvinden van het doek ‘het uitgaan van de Hervormde Kerk te Nuenen’ (1884) de waarde van de schilderijen van Van Gogh nog eens duidelijk. Het doek, dat 14 jaar na diefstal werd terug gevonden, is nu weer te zien in het Van Gogh Museum te Amsterdam en krijgt erg veel aandacht. Mede daardoor staat ook het ‘echte’ kerkje in Nuenen volop in de belangstelling.

De verhalen en het erfgoed van Vincent van Gogh leven niet enkel voort in zijn brieven en schilderijen, maar ook in de talrijke plekken, gebouwen, landschappen en taferelen, die nog aanwezig zijn, zoals Van Gogh ze heeft waargenomen en geschilderd. Om dit erfgoed te beschermen hebben de Provincie Noord-Brabant, de Stichting Van Gogh Brabant, 3 erfgoedorganisaties en 9 gemeenten, op 30 oktober 2017, een convenant ondertekend. Binnen de convenant worden de waardevolle plekken, die direct gerelateerd zijn aan het leven en werken van Van Gogh beschreven en krijgen de status ‘Van Gogh Monument’ toebedeeld. Hiermee wordt de gezamenlijke ambitie onderschreven om deze bijzondere locaties te behouden en in hun betekenis als Van Gogh Monument te versterken. Uiteindelijk zijn er in Noord-Brabant 39 plekken aangemerkt als Van Gogh Monument, waarvan er 19 gesitueerd zijn in Nuenen. Vrijwel al deze 19 monumenten bevinden zich binnen de historische kern van Nuenen en het plangebied van de onderhavige structuurvisie. Zij vormen belangrijke dragers van de cultuurhistorische identiteit en belangrijke aangrijpingspunten voor ontwerp.

Van 1883 tot 1885 woonde en werkte Vincent van Gogh in Nuenen. Nadat hij een periode in Den Haag verbleef, trok hij naar het Brabantse platteland. Hij trok in bij zijn ouders, die in Nuenen woonden, waar zijn vader dominee was. Vincent Van Gogh nam de schuur in de tuin van de pastorie in gebruik als atelier. Van Gogh was in zijn Nuenense periode zeer productief; hij maakte in twee jaar tijd circa 196 schilderijen, 286 tekeningen en waterverfschilderijen en 1 litho. Dit omvat een kwart van zijn totale oeuvre. In deze periode ontwikkelde Van Gogh zijn fascinatie voor het boerenleven. Dit komt tot uitdrukking in talrijke taferelen van het dagelijkse leven van wevers en boeren, die hij in deze periode schilderde. Ook schilderde hij geposeerde taferelen van boerenfamilies, zoals het tafereel van familie de Groot tijdens de maaltijd; later beter bekend als zijn eerste meesterwerk ‘De Aardappeleters’. Hij belichtte hierbij vooral de armoede en de harde kanten van het boeren bestaan. Op een gegeven moment verbood de pastoor de inwoners van Nuenen te poseren voor Van Gogh. Vanaf dit moment richtte hij zich op meer landschappelijke taferelen; hij schilderde vooral landschappen met korenvelden, korenschoven, knotwilgen en populierenlanen. Ook in deze landschappelijke taferelen speelden de mensen, die het land bewerkten een belangrijke rol.

De periode in Nuenen wordt, binnen het oeuvre van Van Gogh, opgevat als ‘the making of Van Gogh’. Hierna vertrok Van Gogh naar Frankrijk en maakte daar de werken waar hij werkelijk beroemd mee is geworden en die veel kleurrijker en expressiever zijn dan de schilderijen uit zijn Nederlandse periode.

Broekdijk

Nunens Broek

aardappeleterhuisje

Roosdonckmolen

dorpsboerderij
Weverkeshof

Hoodonksche beek

Weefhuis
parkvijver

Koetshuis

Van Gogh kerkje
Berg

park Houtrijk

Vincentre
de Pastorie en Nuneville

het Klooster

Park

Clemens Kerk

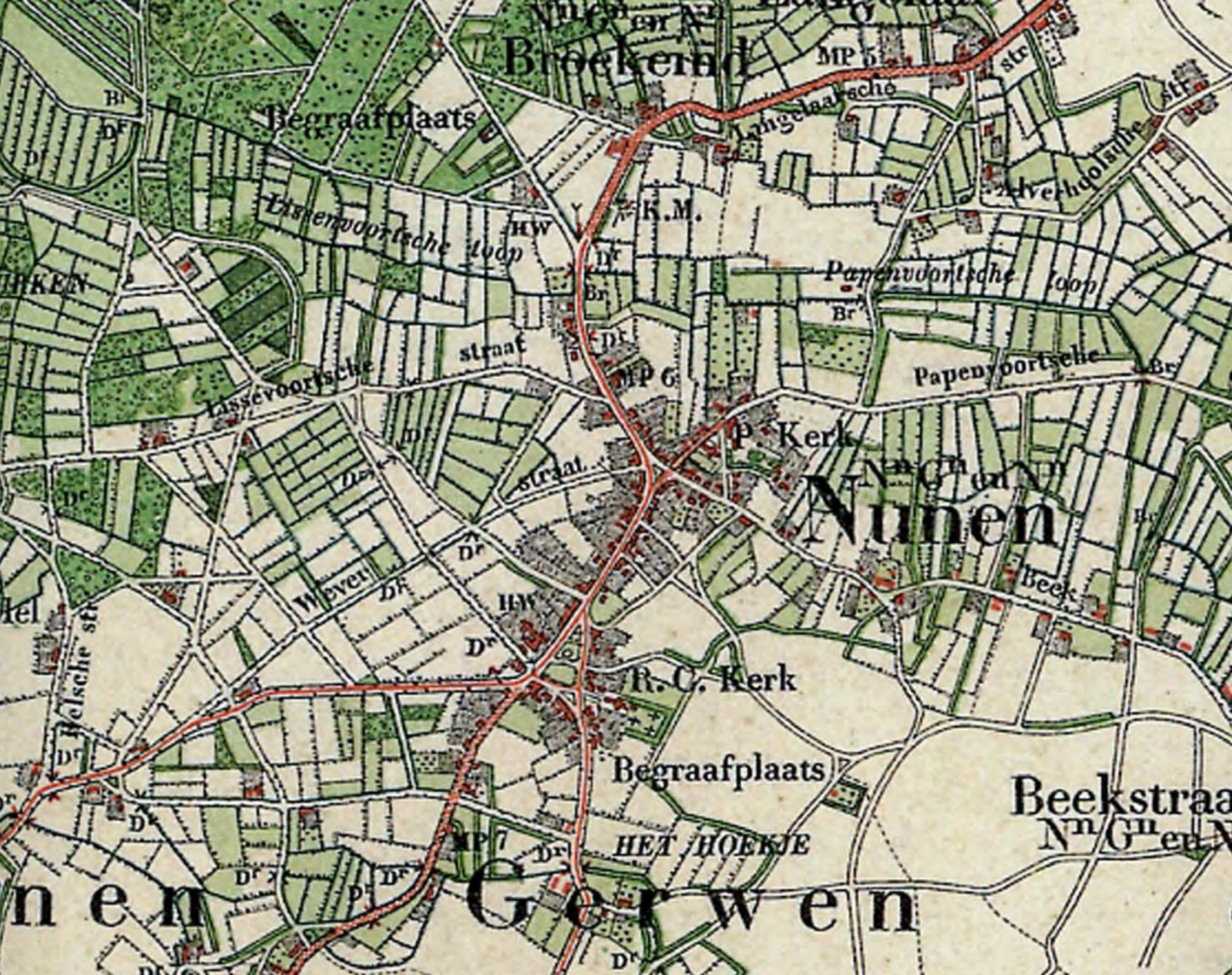
de Oude Toren en
begraafplaats

landschappelijke context

Niet enkel de Van Gogh Monumenten vormen een belangrijk ruimtelijk gegeven voor de kern van Nuenen. Er zijn ook veel andere gebouwen en stedenbouwkundige en landschappelijke structuren en elementen aanwezig, zoals het oude gemeentehuis, waar nu het Vincent is gevestigd, het voormalige Klooster aan het Park en bijvoorbeeld het Weefhuis aan de Hooionkse Beek, die belangrijke dragers vormen van de identiteit van Nuenen. Ook het Park dat is aangemerkt als Rijksbeschermd dorpsgezicht, vormt een belangrijke identiteitsdrager van de kern.

Maar misschien de belangrijkste cultuurhistorische en ruimtelijke identiteitsdrager van Nuenen is haar landschappelijke context; de wijze waarop de kern van Nuenen is ontstaan op de dekzandrug en zich heeft ontwikkeld langs het lint. De twee driehoekige pleinen of herdgangen, ter hoogte van de splitsingen van wegen; het Park en de Berg, deden hierbij dienst als plek om het vee bijeen te drijven en te drenken. De Hooionkse Beek vormt in deze structuur een belangrijk element en markeert de overgang van de historische kern naar het omringende Brabantse landschap. Een agrarisch landschap waar het beeld bepaald wordt door kleine akkers gemarkeerd door populierenrijen op de hogere gronden en weidegronden en de vroegere overstromingsgebieden van de Dommel in het Nuenens Broek op de lagere gronden.

Broekern

Begraafplaats

MP 5

Langebaarsche

Lassevoortse loop

K.M.

Papenvoortse loop

straat

MP 6

Papenvoortse

P. Kerk

Nieuwen Nunen

Wever

R.C. Kerk

Begraafplaats

HET HOEKJE

Beekstraat

Gerwen

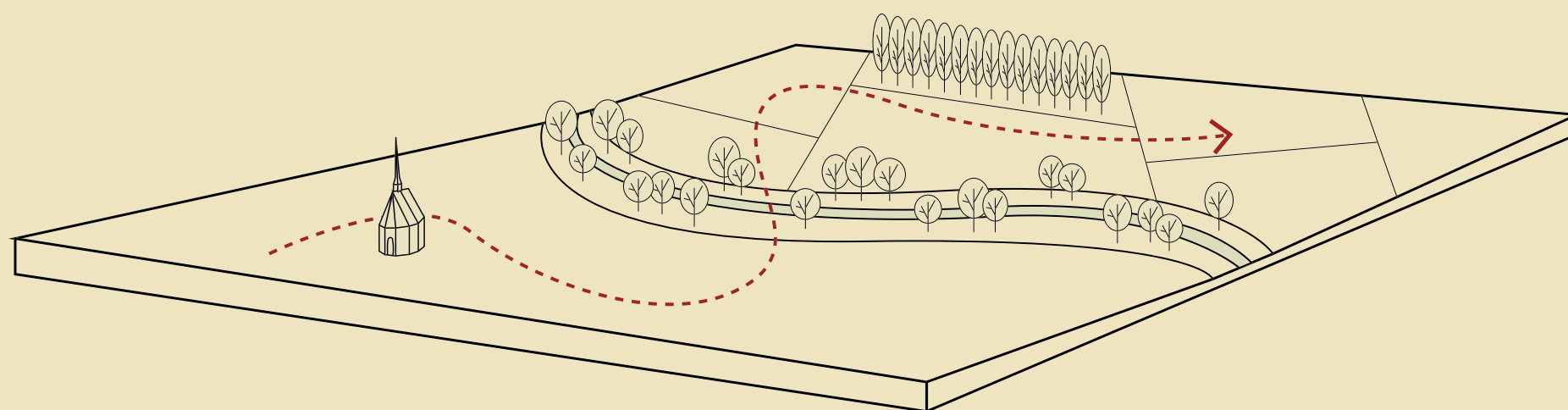
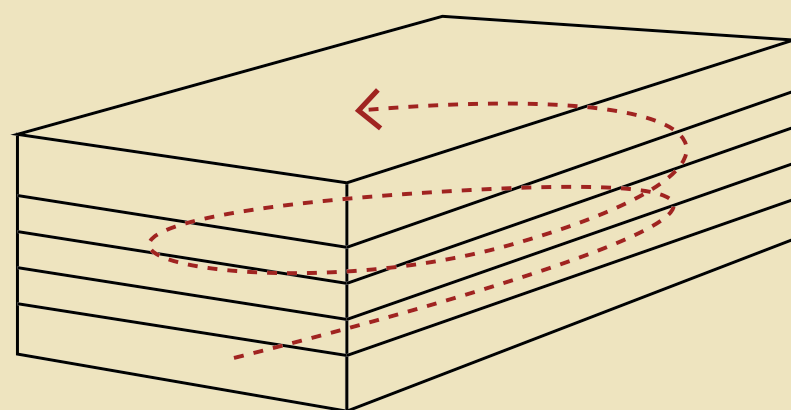
NUENENSE IDENTITEIT

kaartbeeld 1880 als inspiratiebron

De identiteit van Nuenen is voor een belangrijk deel gebaseerd op de ontwikkelingsgeschiedenis van de kern en de samenhang van deze ontwikkelingsgeschiedenis met het onderliggende landschap. Het historische kaartbeeld van circa 1880 geeft een goed beeld van deze samenhang. Het geeft hiermee ook een indruk van de belevingswereld van Van Gogh. Veel stedenbouwkundige en landschappelijke structuurelementen van de kern Nuenen en het kleinschalige pastorale landschap, die in het kaartbeeld zichtbaar zijn, zijn ook in de huidige situatie nog herkenbaar. Zij vormen belangrijke identiteitsdragers voor de kern Nuenen; de Kerkstraat en de Parkstraat, die overgaan in de Berg vormen nog steeds belangrijke structuurlijnen en de herdgangen Park en Berg zijn nog steeds belangrijke open ruimtes en groene ontmoetingsplekken binnen de kern.

Het kaartbeeld van circa 1880 kan in die zin worden opgevat als een inspiratiebron voor toekomstige ontwikkelingen; de toen aanwezige stedenbouwkundige en landschappelijke structuren en elementen zouden in hun onderlinge samenhang behouden en versterkt moeten worden. En dan niet zozeer historiserend als wel met een eigentijdse betekenis en gebruiksvulling. Waar Nuenen in het historische kaartbeeld aan alle zijden een sterke samenhang met haar landschappelijke context laat zien, is deze kwaliteit in de huidige situatie met name aan de noordzijde van de kern nog aanwezig. Hier markeert de Hooiconkse Beek de overgang tussen kern en landschap. In ruimtelijke zin vertegenwoordigt dit gegeven een belangrijke kwaliteit; de beleving van het landschap in directe aansluiting op de kern van Nuenen.

Veel van de taferelen en gebouwen, die Van Gogh heeft geschilderd, heeft hij waargenomen en geschilderd in hun landschappelijke context. Zo grensde de Clemenskerk destijds met haar achterzijde en begraafplaats direct aan de open weide en lag het Van Gogh Kerkje direct aan het agrarische landschap.

nuenen als museumtuin

Dat nog zoveel van de door Van Gogh geschilderde taferelen in Nuenen beleefbaar zijn, is een waardevol gegeven. Hierbij komt dat Van Gogh in Nuenen als kunstschilder één van zijn meest productieve periodes heeft gehad. Feitelijk is Brabant, en Nuenen in het bijzonder, op te vatten als een waardevolle aanvulling op het Van Gogh Museum in Amsterdam en het Kröller Müller Museum in Otterloo; waar in de musea de schilderijen van Van Gogh chronologisch zijn te bezichtigen, zijn in Brabant en Nuenen de taferelen en landschappen te zien, zoals Van Gogh ze heeft waargenomen en geschilderd. De museumtuin van Van Gogh.

legenda

- van gogh monument
- belangrijk gebouw / functie
- kunstwerk
- van gogh route
- belangrijke locatie
- dorpsstraat langs van gogh route
- fietsroute
- natuurvriendelijke oever
- bruggetje
- wilgenlaan langs beek
- populierenlaan
- open korenveld
- aardappelveld
- moestuin / boomgaard

STRUCTUURBEELD 3

structuurbeeld

De structuurvisie Ruimtelijke Beeldkwaliteit Nuenen; de Wereld van Van Gogh, beschrijft de wijze waarop de stedenbouwkundige en landschappelijke structuur en identiteit van het plangebied versterkt zullen worden.

In het structuurbeeld worden uitspraken gedaan met betrekking tot de belangrijkste structuurdragers van de openbare ruimte en het aangrenzende landschap en de zonering van het gebruik naar intensiteit en gebruiksvorm. Hierbij wordt enerzijds ingezet op het behoud, het versterken en het beter beleefbaar maken van de aanwezige cultuurhistorische en ruimtelijke kwaliteiten in het gebied, zoals deze direct of indirect gerelateerd zijn aan het leven en werken van Van Gogh, en anderzijds het toevoegen van eigentijdse stedenbouwkundige en landschappelijke structuren en elementen met een eigentijdse betekenis en programmering. Anders gezegd het kaartbeeld van rond 1880 als inspiratiebron voor de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van Nuenen.

Het structuurbeeld zet hierbij in op een aantal doelen, die de identiteit en ruimtelijke kwaliteit van Nuenen en het aangrenzende landschap zullen versterken:

- het versterken van de overgang van de kern van Nuenen naar het aangrenzende landschap;
- het verbinden van de kern van Nuenen en het aangrenzende landschapen hiermee het beleefbaar maken van deze overgang;
- het versterken van de verblijfskwaliteit van de openbare ruimte in relatie tot de verkeersfunctie en in relatie tot de programmering van een aantal belangrijke gebouwen, zoals het Klooster, het Vincentre, het Weefhuis;
- het versterken van de groene en blauwe structuurdragers van de openbare ruimte en van de bomenstructuur als belangrijke basis voor de ruimtelijke kwaliteit;
- het versterken van de beleving van de Van Gogh Monumenten in hun onderlinge samenhang en context (rondwandeling).

Hierna is uitgewerkt hoe deze doelen doorwerken in beleidsmatige keuzen gericht op het versterken van de ruimtelijke kwaliteit.

legenda

- park
- besloten tuin
- begraafplaats
- ecologische verbindingszone
- brabantse landschap

verblijfskwaliteit centraal

Nuenen wordt als Brabants, lommerrijk dorp gekenmerkt door een aantal belangrijke groene en blauwe structuurelementen, die (in potentie) ook belangrijke identiteitsdragers vormen van de kern. Op het hoogste schaalniveau is dit de samenhang van de kern en het aangrenzende Brabantse landschap, zoals dat met name aan de noordzijde, ter hoogte van de Hooionkse Beek nog aanwezig is. De structuurvisie zet in op het versterken en beleefbaar maken van deze samenhang en van de Hooionkse Beek als overgang tussen de kern Nuenen en het aangrenzende landschap. Hiertoe worden het natuurlijke beeld en daarmee de ecologische waarden van de Hooionkse Beek en de Gemeentevijver versterkt en het gebruik verder geëxtensiverd. Het wateroppervlak van de Gemeentevijver wordt enigszins verkleind, er worden natuurlijke oevers geïntroduceerd en het beheer van de gehele zone van Gemeentevijver en Hooionkse Beek wordt verder geëxtensiverd. Over de Gemeentevijver en de Hooionkse Beek worden overbruggingen geïntroduceerd, om de overgang naar en samenhang met het agrarische landschap maximaal beleefbaar te maken.

Naast het versterken van het agrarische beeld van het landschap, is een belangrijke doelstelling van de structuurvisie, het versterken van de openheid en het vrije zicht vanuit de kern van Nuenen op het aangrenzende pastorale landschap. Hiertoe wordt voorgesteld de beplanting langs de beek deels te verwijderen, zodat het landschap en de Molen de Roosdonck beter beleefbaar worden. Voorgesteld wordt alleen de beplanting van knotwilgen langs de beek te behouden. Het agrarische landschap, de zone vanaf de Hooionkse Beek tot aan de Gerwenseweg, wordt versterkt in haar beeld van kleine akkers met wisselende teelten, waarbij enkele kavelgrenzen worden begeleid door populierenrijen.

Op het schaalniveau van de kern van Nuenen, is een belangrijk doelstelling van de structuurvisie om de belangrijke groene ruimten en ontstaansbasis van het dorp, het Park en de Berg, in hun ruimtelijke beeld en programmering te versterken. Voorgesteld wordt beiden te versterken als halfopen groene ruimten met monumentale, solitaire bomen in het gras. Hiermee ontstaat er meer zicht en samenhang met de stedenbouwkundige wanden. Het Park en de Berg zouden hiertoe moeten worden opgeschoond van overbodige ruimtelijke elementen en heestergroepen. Vervolgens zou een meer natuurlijk beeld versterkt kunnen worden als referentie naar hun oorspronkelijke betekenis als herdgang en drenkplaats voor vee. Voorgesteld wordt om beide groene ruimten te versterken in hun representatieve betekenis en als ontmoetingsruimte binnen de kern Nuenen.

Belangrijke inzet van de structuurvisie is de introductie van een nieuw park binnen de kern van Nuenen. Voorgesteld wordt om hiertoe het braak liggende terrein achter het Klooster te ontwikkelen als parkruimte; het Kloosterpark. Het Kloosterpark zou voor de bewoners van Nuenen een betekenis kunnen krijgen als evenemententerrein en als groene ruimte voor activiteiten en bewegen in het groen. Voorgesteld wordt het park te ontwikkelen in directe samenhang met het Klooster en het Park. Met de ontwikkeling van het Kloosterpark, zou het Park extensiever gebruikt kunnen worden en veel meer vanuit haar representatieve betekenis als ontmoetingsruimte en groene huiskamer van Nuenen. Binnen de structuurvisie wordt voorgesteld om een deel van de open ruimte achter het Klooster te ontwikkelen ten behoeve van woonbebouwing met een bijbehorende parkeeroplossing. Daarnaast worden er mogelijkheden gezien om in het Kloosterpark een parkeervoorziening te realiseren. Hiermee kunnen parkeerplekken, die elders in de kern worden gesaneerd, gecompenseerd worden. Deze parkeervoorziening zou ondergronds moeten worden gerealiseerd om de gewenste ruimtelijke kwaliteit van het Kloosterpark te borgen.

legenda

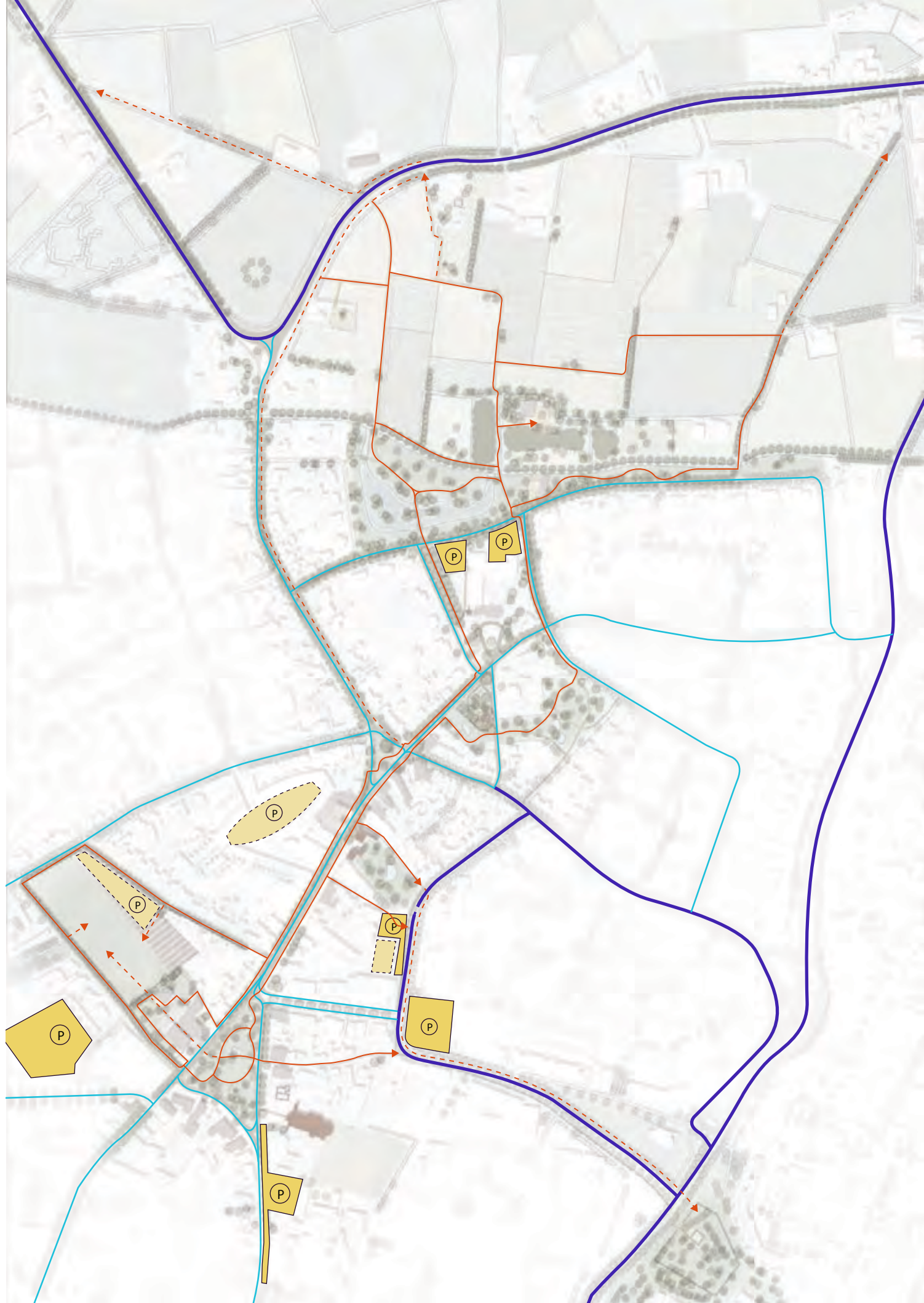
- park
- eiken
- lindes
- essen
- beuken
- populieren
- wilgen
- solitair bestaand
- solitair nieuw

Binnen de structuurvisie worden mogelijkheden gezien om de ruimtelijke kwaliteit van een aantal reeds aanwezige groene ruimten binnen de kern van Nuenen te versterken en deze beter te programmeren. Het gaat dan ondermeer om 't Venneke en Park Houtrijk. Met een betere aanhechting van deze groene ruimten op het netwerk van langzaam verkeerroutes, kunnen zij ontwikkeld worden tot kleinschalige, intieme verblijfsplekken. Tevens zijn er een aantal semi-private tuinen, veelal direct gerelateerd aan gebouwen, met een geheel eigen betekenis binnen de groenstructuur van Nuenen. Zo is er de verborgen ommuurde Kloostertuin, de ommuurde Pastorietuin en de met hagen omzoomde groene ruimte rond het Van Gogh Kerkje. Voorgesteld wordt hun te versterken in hun ruimtelijke kwaliteit en ze beter te programmeren. Dit geldt ook voor de begraafplaats achter de Clemenskerk, bij de Oude Toren.

Belangrijk doel van de structuurvisie is om de ruimtelijke kwaliteit en verblijfskwaliteit van de openbare ruimte van Nuenen te versterken middels een samenhangende bomenstructuur. Nuenen heeft een lommerrijk karakter en is rijk aan laanbeplantingen en monumentale solitaire bomen. De aanwezige laanbeplantingen zijn in de huidige situatie echter niet overal continue en samenhangend wat betreft ritme en sortiment. Hierbij worden een aantal afzonderlijke structuurelementen onderscheiden. Zo wordt de Broekdijk / Smits van Oyenlaan begeleid door een samenhangende laan. En ook de Kerkstraat / Parkstraat / Berg wordt als belangrijk structuurelement en ontstaansbasis van de kern begeleid door een laan. In aansluiting op de reeds aanwezige bomen worden voor beiden lanenstructuren eiken voorgesteld. Voor het deel van de Kerkstraat / Parkstraat / Berg dat het Park en de Berg met elkaar verbindt wordt een enkele eikenlaan voorgesteld. Dit laatste met het oog op een aantal belangrijke, monumentale, solitaire bomen, die bij een aantal gebouwen staan en met het oog op de beleving van de groene ruimten van het Park en de Berg. De solitaire bomen gekoppeld aan bijzondere gebouwen langs het lint, zoals de 5 kastanjes bij de pastorie en de twee lindes bij het Klooster, vormen een terugkerend thema in de kern van Nuenen. De structuurvisie zet er op in om dit verder te versterken. De zijstraten van het lint, waaronder de Jonkheer van Berckellaan, de Papenvoort, Beekstraat, Vincent van Goghstraat en de Weverstraat, vormen een derde structuur. Zij kunnen als zodanig versterkt worden.

Naast genoemde structuurelementen, zijn er een aantal bijzondere structuren, die begeleid worden door bomen. Zo is er de enkele eikenlaan rond het Kloosterpark, de rode beukenlaan langs de Jan van Schijnaveltlaan, die de route vanaf de dorpskern in de richting van het agrarische landschap markeert, en de knotwilgen langs de Hooidonkse beek. In het agrarisch gebied vormen populierenrijen op de kavelgrenzen belangrijke structuurelementen, die waar nodig versterkt en aangevuld kunnen worden.

Een beeld van de aanwezige bomenstructuur is opgenomen in de bijlage op pagina 89.

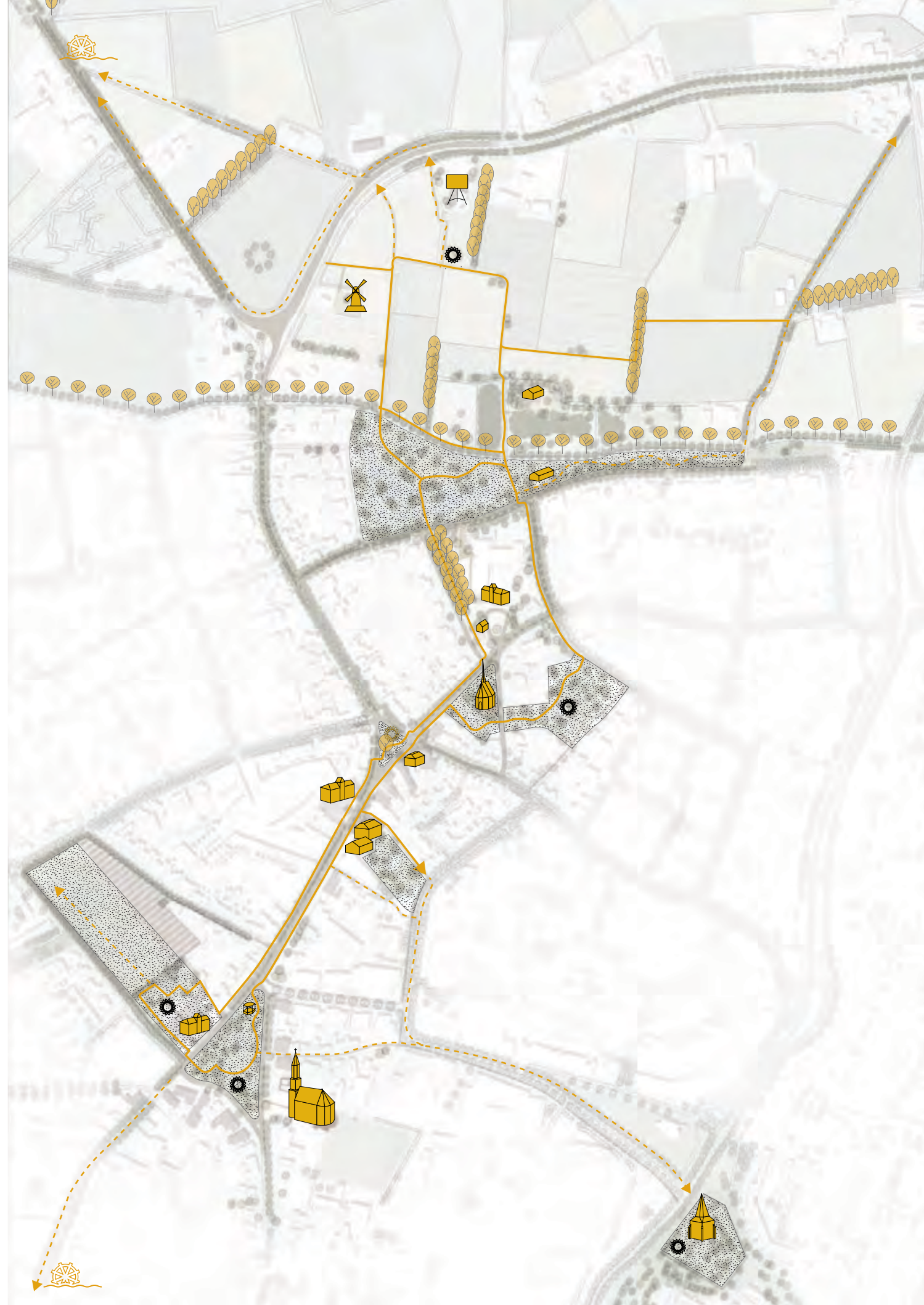
legenda

- eenrichtingsweg
- tweerichtingsweg
- wandelroute
- huidige parkeerplaats
- mogelijke uitbreiding parkeren

Het versterken van de ruimtelijke kwaliteit en verblijfskwaliteit van de openbare ruimte van de kern Nuenen, vraagt op een aantal plekken om het terugdringen van de verkeersfunctie en waar mogelijk het beperken van de ruimte, die gereserveerd is voor parkeren. Hierbij is het verkeersluw maken van het centrum zeker geen doel op zich. Het doel is het versterken van de integrale ruimtelijke kwaliteit van het centrum als een plek waar mensen graag verblijven en die economisch goed functioneert en uitnodigt om in te investeren. De verwachting is dat als de verkeersfunctie op een aantal plekken minder dominant is dit bijdraagt aan het versterken van de ruimtelijke kwaliteit. De voorgestelde ingrepen in de verkeersstructuur vragen een integraal en gedetailleerd onderzoek. Op korte termijn zal hierin worden voorzien met een hiertoe op te stellen Mobiliteitsplan Nuenen. Bij de betrokken bewoners en ondernemers is draagvlak om deze denkrichting te onderzoeken. Op basis van de onderzoeken kunnen vervolgens definitieve keuzen met betrekking tot de verkeersstructuur worden gemaakt.

Een mogelijke denkrichting kan daarbij de volgende zijn. De belangrijkste toegangsroute voor auto- en busverkeer naar de kern van Nuenen zal blijven verlopen via de Broekdijk / Europalaan / Smits van Oyenlaan. Hierbij blijft de Vincent Van Goghstraat de belangrijkste route naar het centrum van de kern, met daaraan gekoppeld de aanwezige parkeergelegenheid op het Vincent van Goghplein en de nieuw te realiseren parkeervoorziening op de locatie van het voormalige postkantoor aan de Margot Begemannstraat. Voorgesteld wordt om voor de overige entreeroutes en met name voor het historische lint Kerkstraat / Parkstraat / Berg eenrichtingsverkeer te introduceren en het parkeren verder terug te dringen. Hiermee ontstaat er meer ruimte voor het gebruik van de openbare ruimte door voetgangers en voor terrassen en ontstaan er mogelijkheden voor het realiseren van een robuuste groenstructuur. Vanaf de entreeroutes kan er langs de Kerkstraat geparkeerd worden zuidelijk van de Clemenskerk, bij de Jumbo aan de Smidse en aan de Jonkheer Hugo van Berckellaan noordelijk van het gemeentehuis. Onderzocht zal moeten worden of de parkeergarage onder 't Oog van Nuenen geheel of gedeeltelijk een openbare functie kan krijgen. Binnen het structuurbeeld worden kansen gezien om onder een deel van het nieuw te realiseren Kloosterpark en een daar te realiseren bouwprogramma, (ondergronds) parkeren te voorzien.

Inzet van de structuurvisie is dat touringcars / bussen hun passagiers in de toekomst afzetten in de kern van Nuenen; aan het Park of bij het Vincentre en vervolgens buiten de kern van Nuenen, bijvoorbeeld bij het Sportpark Oude Landen, nabij winkelcentrum Nuenen-Zuid parkeren of in een nader onderzoek te situeren parkeervoorziening aan de rand van het centrum. Doordat hiermee langs het historische lint meer ruimte wordt gecreëerd voor voetgangers, is hier meer ruimte om het in- en uitstappen van passagiers te faciliteren.

legenda

- belangrijk gebouw / van gogh monument
- wandeling basis route
- wandeling uitgebreide route
- beukenlaan
- populierenlanen
- knotwilgen
- beeld / monument

rondwandeling

Met het realiseren van de hiervoor beschreven doelstellingen, ontstaat een rondwandeling, die de kern van Nuenen verbindt met het aangrenzende agrarische landschap. De rondwandeling maakt de ruimtelijke samenhang van de historische kern van Nuenen met het aangrenzende agrarische landschap beter beleefbaar. De wandeling voert de bewoner en bezoeker van Nuenen langs verschillende plekken, aan de hand waarvan het verhaal van Van Gogh verteld kan worden en beleefbaar wordt; de wandeling verbindt een aantal Van Gogh Monumenten en belangrijke cultuurhistorische plekken en gebouwen met elkaar en maakt deze beleefbaar.

Beginnend bij het Park en het voormalige Klooster; het beschermde dorpsgezicht. Hier wordt in potentie de oorspronkelijke herdgang beleefbaar, de ontstaansbasis van de historische kern Nuenen. Het centraal gelegen Park vormt in de huidige situatie het commerciële hart en een belangrijke groene ontmoetingsplek in de kern van Nuenen. Aan het Park liggen een aantal belangrijke gebouwen, zoals De Clemenskerk aan de oostzijde en het voormalige Klooster en de Kloostertuin aan de westzijde; zij vormen een voor Nuenen belangrijk stedenbouwkundig ensemble. In de wanden van het Park bevindt zich veel horeca.

Vanaf het Park kan de wandeling in noordelijke richting worden vervolgd langs het historische lint, in de richting van de Berg; hier ligt in de oostelijke straatwand de Pastorie, waar eens de ouders van Van Gogh woonden. Aan de overzijde ligt het voormalige stadhuis; het huidige Vincentre, een museum gewijd aan Vincent Van Gogh. Het museum heeft vergevorderde plannen om in de nabije toekomst in zuidelijke richting uit te breiden. Iets noordelijker ligt aan de herdgang van de Berg het Wevershuis. Op de Berg staat de vermoedelijk tussen 1400 en 1600 aangeplante monumentale lindeboom. Het is een zogenaamde 'etage'-linde of Dingboom, waaronder vroeger recht werd gesproken. Na de Berg leidt de wandeling in de richting van 't Venneke en het Van Gogh Kerkje, langs het Koetshuis en het huidige gemeentehuis via de rode beukenlaan in de richting van de Hooidonkse Beek. Vanaf hier wordt het pastorale Brabantse landschap voelbaar en kan de route, via een hiertoe nieuw te introduceren brug en wandelpad worden vervolgd in de richting van de Molen de Roosdonck en de locatie waar vroeger het Aardappeleterhuisje stond.

Men kan de wandeling door het pastorale landschap vervolgen in de richting van de kern van Nuenen. Over de Hooidonkse Beek bereikt men via het Weefhuis en Park Houtrijk, het Van Gogh Kerkje vanaf de andere zijde. Via 't Venneke en de Berg kan de route worden vervolgd om uiteindelijk weer bij het Park te eindigen. Op wat grotere afstand van het Park liggen de Oude Toren en de begraafplaats met het graf van de vader van Van Gogh en, meer zuidelijk aan de Kleine Dommel, de Opwettense Watermolen.

INDICATIEVE UITVOERINGSTABEL | structuurvisie de Wereld van Van Gogh

	korte termijn 2019-2021	lange termijn 2022 e.v.
beleidsproject		
doorvertalen naar mobiliteitsplan, module verkeer en parkeren centrum	x	
doorvertalen structuurvisie in beleidskaders en/of omgevingsvisie waar nodig, (bijvoorbeeld welstandsnota, groenbeleid of reclamenota)	x	x
ontwikkelingsproject		
herinrichten deelgebied Van Goghkerkje, 't Venneke, park Houtrijk	x	
herinrichten deelgebied park en vijver gemeentehuis	x	
herinrichting Hoodonkse beek	x	
herbestemming Weefhuis	x	
doorontwikkeling van Het Klooster	x	
herinrichten deelgebied Park		x
ontwikkeling Kloostertuin *	x	x
herinrichten deelgebied Berg		x
uibreiding Vincentre	x	
tijdelijke maatregelen parkeren Berg (relatie mobiliteitsbeleid)	x	
ontwikkelplan landschap De Roosdonck	x	x

* eerste stap opstellen ontwikkelvisie (ruimtelijk, programmatisch en financieel)

UITVOERINGSPROGRAMMA

Het bereiken van de doelstellingen in deze structuurvisie vragen om een gecoördineerde inzet van meerdere partijen. Naast de ingrepen gericht op het realiseren van de ruimtelijke doelen, vraagt een aantrekkelijk centrum voor inwoners en bezoekers en toeristen, inzet op andere terreinen. Denk aan het versterken van het ondernemingsklimaat, de village marketing, het onderwijs en cultuureducatie en het goed functioneren van de verenigingen.

indicatieve uitvoeringstabel

Om een indicatie te geven van de mogelijke ruimtelijke ontwikkelings- en beleidsprojecten is een uitvoeringstabel opgesteld. De opsomming in deze tabel is niet limitatief en is gesplitst naar type project, namelijk een beleidsproject of een ontwikkelingsproject. Een beleidsproject is een project waarbij het doel is afspraken, een visie of een (ruimtelijk) plan vast te stellen. Voorbeelden zijn de aanpassing van het Groenstructuurplan, aanpassen van de Welstandsnota en het opstellen van een Stedenbouwkundige ontwikkelvisie Kloostertuin. Daarbij ligt er nadrukkelijk ook een relatie met de Omgevingsvisie. Een ontwikkelingsproject is een project waarbij het doel is een fysieke of dienstverlenende ontwikkeling te realiseren. Voorbeelden zijn het herinrichten de omgeving van het Van Goghkerkje en park Houtrijk.

beschikbare financieringsmogelijkheden

Voor de financiering van de activiteiten en ontwikkelings- en beleidsprojecten zijn diverse financiële bronnen beschikbaar voor de gemeente, zoals:

- Rijksbijdrage vanuit het gemeentefonds;
- gemeentelijke belastingen (bv. inkomsten uit de WOZ);
- subsidies van EU, Rijk en Provincie;
- grondexploitaties (GREX);
- kostenverhaal;
- budget regulier onderhoud.

Deze financiële bronnen worden op basis van de investeringsbegroting van de activiteiten en ontwikkelings- en beleidsprojecten in samenwerking met andere partijen zo goed mogelijk ingezet. In de uitvoering van de ontwikkelings- en beleidsprojecten kan de gemeente een faciliterende of uitvoerende rol hebben. Afhankelijk van welke rol zij heeft kan de gemeente binnen de kaders van de structuurvisie faciliteren en/of meefinancieren. Bijvoorbeeld in de vorm van het inbrengen van kennis en deskundigheid, menskracht of financiële ondersteuning (o.a. subsidies).

POTENTIES PER LOCATIE 5

De structuurvisie de Wereld van Van Gogh is geen letterlijk ontwerp of inrichtingsplan, maar brengt de ruimtelijke potenties in beeld voor een aantal belangrijke plekken in het plangebied. Deze worden middels 3D visualisaties, referentiebeelden en een toelichtende beschrijving in beeld gebracht; er worden randvoorwaarden geformuleerd voor de inrichting en programmatische invulling en er worden suggesties gedaan voor de vormgeving en materialisering.

Als eerste wordt ingezoomd op de omgeving van het Park en het Klooster. Hierna komen het gedeelte vanaf de Berg tot aan 't Venneke en de omgeving van het Van Gogh Kerkje aan bod. De overgang naar het agrarische landschap wordt beschreven aan de hand van de potenties van het gebied van de Gemeentevijver en de Hooi donkse Beek en vervolgens wordt ingegaan op het agrarische landschap noordelijk van Nuenen. Tenslotte wordt ingezoomd op het gebied zuid-oostelijk van de historische kern; aangeduid als de Oude Toren of de oude begraafplaats.

Park en Klooster | huidige situatie

Het gebied van het Park en het Klooster vormen het hart en de centrale ontmoetingsplek binnen het dorp Nuenen. Het gebied heeft bijzondere cultuurhistorische en groene kwaliteiten en is aangemerkt als beschermd dorpsgezicht. In de waardebeschrijving wordt het Park beschreven als een driehoekige, open groene ruimte met aangrenzende deels monumentale bebouwing en een sterke menging van functies. Hiermee vertegenwoordigt het niet alleen belangrijke cultuurhistorische waarden maar ook een bijzondere economische en sociaal-maatschappelijke waarden met tal van winkels, restaurants en hotels. Oorspronkelijk had de plek de naam Heieind en was onbebouwd. Hier werd het vee samen gedreven en gedrenkt in de aanwezige drinkkuil; de zogenaamde herdgang. In 1871 werd aan het Heieind de Clemenskerk gebouwd en 16 jaar later in 1887 vestigde zich hier een Klooster. De nonnen gingen de groene open ruimte vanaf dat moment gebruiken als bleekweide. De Clemenskerk en het Klooster vormen nog steeds de belangrijkste gebouwen aan het Park. Naast deze beiden monumentale gebouwen, is er een rijke variatie aan gebouwen rond het Park; de pastorie, de brouwerij, woonhuizen, herenhuizen, villa's, een werkplaats en cafés. Allen zijn van hoge architectonische waarde en bezitten een grote mate aan gaafheid van detaillering. Ondanks de verscheidenheid, bestaat er tussen de gebouwen een samenhang, die wordt versterkt door het Park. Het Park bepaalt het ruimtelijke beeld en onderstreept de typisch dorpse sfeer van het gebied. Het Park kreeg omstreeks 1920 haar huidige inrichting in de traditie van de Engelse landschapsstijl met een vijver, muziekkiosk, uitheemse beplantingen en kronkelpaden, die daar doorheen slingeren; zelfs met een bruggetje over de vijver. Deze inrichting is in de huidige situatie nog steeds herkenbaar, al zijn er in de loop van de tijd erg veel elementen in het Parkje geïntroduceerd, die niet direct gerelateerd zijn aan de Engelse landschapsstijl. Zij verrommelen uiteindelijk het beeld van deze vooral groene plek. Door een door groeiende onderbeplanting zijn bovendien veel waardevolle zichtlijnen in het Park dichtgegroeid. In de huidige situatie vormt het Park een geliefde plek voor evenementen. Deels zijn deze in de loop van de tijd te omvangrijk geworden voor de plek. De verkeersintensiteit van met name op de Parkstraat / Berg rond het Park, zijn van dien aard dat de ruimtelijke relatie tussen het gebouwen en de aangrenzende gebouwen als de Clemenskerk en met name het Klooster negatief worden beïnvloed. De inrichting van de begrenzendende wegen is ruim gedimensioneerd en er zijn vele parkeerplekken gesitueerd tussen het Park en de begrenzendende bebouwingswanden en terrassen.

Van Gogh is op verschillende wijzen aan het Park te relateren. Zo is de Clemenskerk meerdere malen door Van Gogh getekend en geschilderd en is de plek van de woning van koster Schafrat, waar Van Gogh's atelier was gevestigd, aan het Park gesitueerd. Het atelier is intussen afgebroken, er is een nieuw pand gerealiseerd. Maar het blijft een belangrijke verhaallijn gerelateerd aan het leven van Van Gogh. In het Park zijn bovendien een aantal beelden aanwezig, die direct of indirect gerelateerd zijn aan Van Gogh, zoals het beeld van Van Gogh van de hand van Klaas van Rosmalen (1984) en het meer recente werk van kunstenaar Peter Nagelkerke (2015) dat de Aardappeleters moet verbeelden.

Park en Klooster | potenties

uitgangspunten voor ontwerp:

- *herkenbaar maken oorspronkelijke herdgang;*
- *versterken samenhang Park en aangrenzende gebouwen en meer specifiek Park en Klooster;*
- *versterken Park als een groene plek met solitaire bomen in het gras;*
- *versterken verblijfskwaliteit en representatieve karakter Park.*

In de 3D visualisatie worden een aantal belangrijke potenties van het Park en de aangrenzende gebouwen in beeld gebracht; door een aantal eenvoudige ingrepen kan de ruimtelijke samenhang van het Park en de aangrenzende monumentale gebouwen versterkt worden.

Eerste inzet is om het Park een duidelijke rand te geven, zodat de driehoekige vorm van de oorspronkelijke herdgang herkenbaar wordt. Een suggestie, die in het 3D beeld wordt gedaan is het Park te begrenzen middels een brede band. De ambitie is om het Park op te schonen van overbodige obstakels en onderbeplanting, waarbij aanwezige, waardevolle bomen behouden blijven. Waar nodig kunnen nieuwe solitaire bomen worden toegevoegd en op andere plekken juist bomen worden gekapt. Hiermee kunnen een aantal belangrijke zichtlijnen, zoals het zicht op de Clemenskerk en het Klooster, maar ook op de muziekkiosk, in ere worden hersteld.

Een belangrijke ambitie is het versterken van de samenhang tussen het Park en het Klooster. Hiertoe zou de verkeersfunctie van de Parkstraat / Berg verminderd moeten worden; bijvoorbeeld door de rijloper te versmallen tot een eenrichtingsweg en het parkeren te verwijderen. De verblijfskwaliteit en oversteekbaarheid van de Parkstraat / Berg kan hiermee aanzienlijk worden versterkt. De hoofdentree van het Klooster zou zich veel meer kunnen openen naar het Park. Een breed bordes en trappartij worden hierbij gezien als elementen, die een letterlijke uitnodiging kunnen vormen om het Klooster binnen te gaan. Andersom vormen zij aanleidingen om vanuit het gebouw de openbare ruimte in gebruik te nemen. Daarnaast is het de ambitie om de relatie tussen het Park en het achter het Klooster gelegen gebied te versterken. Middels poorten in de tuinmuur aan weerszijden van het Klooster, zou een directe verbinding gerealiseerd kunnen worden tussen het Park en de Kloostertuin. Hierbij wordt de suggestie gedaan om zuidelijk van het Klooster, tussen het Klooster en de RABObank, meer ruimte te creëren.

Het 3D beeld laat een natuurlijker beeld zien van het Park en de vijver, als referentie naar de oorspronkelijke herdgang en bleek. Een natuurlijker beeld zou versterkt kunnen worden door het toepassen van bloemrijke grasmengsels en een extensiever maaibeheer. Maar ook door het introduceren van natuurlijke oevers van de vijver. Het houten bruggetje zou daarbij kunnen vervallen, waarmee de vijver weer een schaal krijgt, die zich verhoudt tot de oorspronkelijke drenkplaats en het Park. De in het Park aanwezige padenstructuur blijft behouden. In aanvulling hierop wordt een pad geïntroduceerd tussen de Pastoor Aldenhuijsenstraat en het Klooster; een route die in historische kaartbeelden van het Park al aanwezig is en de samenhang tussen het Park en het Klooster versterkt.

Voorgesteld wordt het Park te versterken in haar betekenis als verblijfs- en ontmoetingplek. In dit licht worden langs de belangrijkste routes zitplekken voorgesteld. Zij kunnen in eenzelfde hoogwaardige beeldtaal op andere plekken in Nuenen terugkomen. Een suggestie, die gedaan wordt, is om de muziekkiosk te verplaatsen naar de noordelijke hoek van het Park. Dit is de oorspronkelijke plek van de kiosk en verhoudt zich beter tot de Clemenskerk en het Klooster.

Kloosterpark | huidige situatie

Enigszins verborgen achter het Klooster ligt in het hart van Nuenen een braak liggend terrein. Op de historische kaart van 1850 grensde Nuenen hier nog aan het open landschap en lagen hier akkers. In de loop van de 20e eeuw werden hier enkele grote gebouwen gerealiseerd, waar onder de meisjesschool. Ondanks de strategische ligging van het gebied, kent het in de huidige situatie geen duidelijke stedenbouwkundige begrenzing en invulling. Met name het Klooster en meer specifiek de uitbouw van het Klooster uit 1997 toont zich aan deze zijde als een logistieke en vrij gesloten achterkant. Het gebied heeft door haar strategische ligging en omvang belangrijke potenties voor de kern Nuenen.

Binnen deze structuurvisie wordt het gebied gezien als een belangrijke plek met potentie voor het realiseren van een parkruimte in combinatie met wonen en eventueel parkeren ten behoeve van het centrum. Het Kloosterpark kan daarbij, aanvullend op het Park, ruimte bieden voor (andersoortige) activiteiten en evenementen. Daarnaast liggen er kansen om het Klooster meer te betrekken bij het Kloosterpark. Ruimtelijk is het verder belangrijk dat de nieuw te realiseren parkruimte een duidelijke stedenbouwkundige begrenzing krijgt. Het ligt voor de hand dit te doen door de in de Kloosterstraat aanwezige boomstructuur door te zetten naar de Weverstraat en Monseigneur Cuytenlaan.

Kloosterpark | potenties

De potentie van het Kloosterpark zal in een volgende fase verder worden verkend aan de hand van een aantal alternatieve scenario's. Hierbij zal een integrale afweging plaatsvinden van ruimtelijke, programmatische en financiële aspecten in hun onderlinge samenhang. Dit moet leiden tot een ontwikkelplan voor deze locatie.

uitgangspunten voor ontwerp:

- *versterken van de stedenbouwkundige wanden van het Kloosterpark;*
- *realiseren van een ruimtelijke verbinding tussen het Park, het Klooster en het Kloosterpark;*
- *introduceren van een parkruimte voor de kern van Nuenen complementair aan het Park en met voldoende omvang om een betekenis te kunnen hebben voor activiteiten en evenementen,*
- *introduceren van een woongebied langs de rand van de parkruimte en (ondergrondse) parkeer capaciteit in de directe nabijheid van het centrum.*

Billekens
licht & design

Vincent

De Berg | huidige situatie

De Berg is het lint tussen het Park en de herdgang de Berg. Het lint vormt de ontstaansbasis en het economische en sociaal-maatschappelijke hart van Nuenen. Hier zijn de voormalige pastorie, waar eens de ouders van Van Gogh woonden, het voormalige stadhuis waar nu het Vincentre is gevestigd, Nuneville, het Wevershuis en een groot aantal winkels en horecazaken waaronder het sterrenrestaurant de Lindeboom gesitueerd. Net als rond het Park, is er een grote variatie in de aangrenzende bebouwing, die, met uitzondering van een aantal recente toevoegingen, van een hoogwaardige architectuur zijn. De ruimtelijke kwaliteit van het lint en de herdgang wordt met name bepaald door de samenhang tussen openbare ruimte en bebouwingswanden. Zuidelijk van het Vincentre is in de huidige bebouwingswand een gat aanwezig. Er zijn ver gevorderde plannen om hier een uitbreiding van het Vincentre te realiseren. Het is van groot belang om hierbij de beschreven samenhang te versterken.

Het lint en de herdgang zijn in de huidige situatie verkeerskundig ingericht; autoverkeer in tweerichtingen en langsparkeren aan twee zijden nemen relatief veel ruimte in en bepalen het beeld. De verkeers- en verblijfsruimte voor de voetganger in het gebied zijn beperkt en er is weinig ruimte voor uitstallingen en terrassen. Dit maakt dat in de huidige situatie de voormalige herdgang in beslag wordt genomen door een terras van één van de horecazaken in de wanden. Het beeld van deze groene ruimte wordt hierdoor nu bepaald. Het materiaalgebruik in de rijloper en de voetpaden rond de herdgang mist karakter en samenhang met de historische dorpstraat. Er is sprake van een verbrokkelde boomstructuur met een aantal bijzondere monumentale bomen, zoals de linde op de herdgang en de kastanjes bij de voormalige pastorie. Met name de oostelijke bebouwingswand van het lint wordt begeleid door hagen.

De Berg | potenties

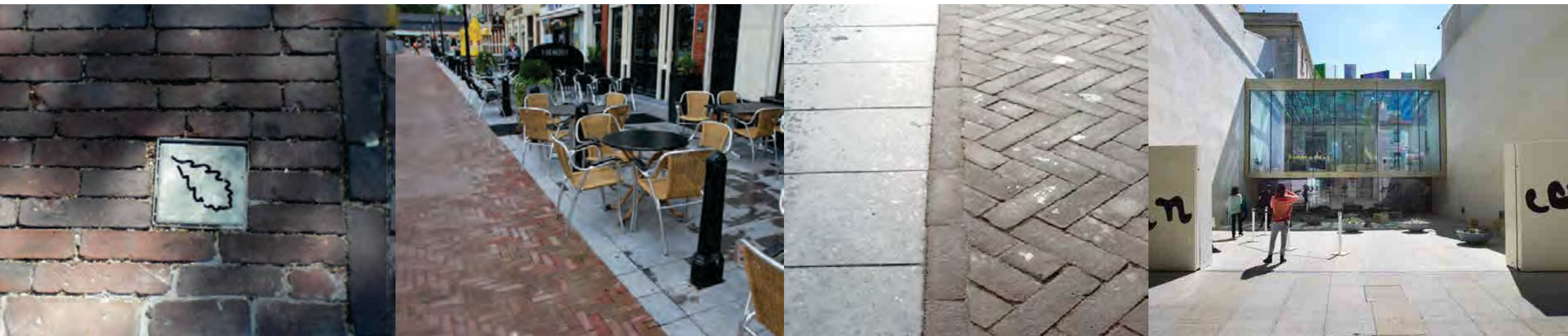
uitgangspunten voor ontwerp:

- *herkenbaar maken oorspronkelijke lint en herdgang;*
- *versterken samenhang de Berg en aangrenzende bebouwingswanden;*
- *versterken herdgang als een groene plek.*

Belangrijke ambitie is om langs het lint en op de voormalige herdgang de verblijfskwaliteit te vergroten. Hiertoe zou de verkeersfunctie moeten worden terug gebracht. Voorgesteld wordt om éénrichtingsverkeer te introduceren en het parkeren waar mogelijk te saneren. Hierdoor kan de rijloper worden versmald en ontstaat er meer ruimte voor de voetganger en terrassen. Door de toepassing van hoogwaardige en authentieke materialen kan de samenhang met het Park en de identiteit van de Berg als historisch lint en herdgang worden versterkt. Voor de voormalige herdgang wordt vervolgens ingezet op het vrijzetten van de ruimte van onnodige obstakels en deze weer beleefbaar te maken als een open, groene plek. Voorgesteld wordt de terrassen met parasols te verplaatsen naar de wanden van het driehoekige pleintje. Hiermee komt de monumentale lindeboom weer vrij en centraal te staan. Er worden mogelijkheden gezien voor de aanplant van enkele solitaire bomen met een verschillend sortiment. Hiermee zou het groene karakter van de plek worden versterkt en meer samenhang kunnen ontstaan met het Park.

De toekomstige uitbreiding van het Vincentre biedt mogelijkheden om de bebouwingswand van het lint in de oorspronkelijke rooilijn en korrel te helen. De uitbreiding zal zich in stedenbouwkundige en architectonische zin moeten voegen in de bebouwingswand van het lint en zich op een bescheiden wijze moeten verhouden tot het voormalige stadhuis.

De karakteristieke, monumentale solitaire bomen langs het lint worden waar mogelijk behouden en op belangrijke plekken en bij bijzondere gebouwen aangevuld. Zo zou ook bij de nieuwe uitbreiding van het Vincentre een bijzondere boom kunnen worden aangeplant. Voorgesteld wordt het lint aan één zijde te begeleiden met een continue eikenbeplanting.

Van Gogh Kerkje en 't Venneke | huidige situatie

Het Van Gogh Kerkje lag aan het einde van de 19e eeuw in de rand van het dorp Nuenen, direct grenzend aan het agrarische landschap. In de huidige situatie is dit anders; het huidige gemeentehuis ligt tussen het Van Gogh Kerkje en het buitengebied. De directe omgeving van het kerkje is echter vrijwel onveranderd; omsloten door een beukenhaag en omgeven door lindebomen staat het kerkje enigszins verscholen aan de Papenvoort.

De inrichting van de Papenvoort en 't naastgelegen Venneke is door de jaren heen sterk veranderd. Met de toegenomen verkeersfunctie en het parkeren is met name het oppervlak aan verhardingen gekoppeld aan de weg sterk verbreed. De geparkeerde auto's beperken hierbij bovendien het zicht op het kerkje. De voetpaden langs de Papenvoort zijn smal, waardoor voetgangers gedwongen zijn de rijbaan te gebruiken. In vroegere tijden was er op 't Venneke een kleine waterpartij aanwezig, die dienst deed als waterreservoir. Van Gogh maakte op enig moment een schets met het Van Gogh Kerkje en op de voorgrond 't Venneke met een schaatser.

In de huidige situatie is het ven verdwenen. 't Venneke heeft nog steeds een vrij open karakter. Er zijn geen duidelijke stedenbouwkundige wanden; zij worden bepaald door de achterkanten van de aangrenzende woningen. Er is weinig contact met het Park Houtrijk dat nu enigszins verstopt achter het Van Gogh Kerkje ligt.

Van Gogh Kerkje en 't Venneke | potenties

uitgangspunten voor ontwerp:

- *versterken authentieke situatie en zicht op Van Gogh Kerkje;*
- *versterken betekenis 't Venneke als een open groene plek en schakel tussen Papenvoort en Park Houtrijk;*
- *versterken Papenvoort als verbindende route tussen Nuenen en buitengebied.*

De ambitie is om de oorspronkelijke setting van het Van Gogh Kerkje te versterken, middels een robuuste en sobere inrichting. Hiertoe zullen de hagenstructuur en lindebomen worden behouden en zal waar nodig overtollig struweel worden verwijderd om het zicht op het kerkje vrij te maken. Voorgesteld wordt de entree naar het kerkje te verbeteren middels een hoogwaardig hekwerk dat direct refereert aan het schilderij van Van Gogh. Voorgesteld wordt de verblijfskwaliteit van de Papenvoort te versterken. Hiertoe zal de verkeersfunctie worden terug gebracht. Zoals zichtbaar wordt in de 3D visual, wordt voorgesteld om éénrichtingsverkeer te introduceren en het parkeren waar mogelijk te saneren. Hierdoor kan de rijloper worden versmald en ontstaat er beter zicht op het Van Gogh Kerkje en 't Venneke. Voorgesteld wordt om met het materiaalgebruik langs de Papenvoort aan te sluiten op de openbare ruimte van het Park en de Berg, zodat de samenhang van de verschillende delen van het dorp Nuenen wordt versterkt. Op een enkele plek kan een zitbank geplaatst worden, vanwaar mooie zichten op het kerkje ontstaan. Voorgesteld wordt om gekoppeld aan de entree van het kerkje of aan deze zitplekken een samenhangende informatievoorziening te introduceren.

Door het versmallen van de verharding van de Papenvoort, kan de groene ruimte van 't Venneke worden vergroot. Voorgesteld wordt om hier een natuurlijker beeld na te streven en hiermee te refereren aan de cultuurhistorische betekenis van de plek. Er zou bloemrijker gras kunnen worden geïntroduceerd en de vroegere waterplas zou weer kunnen worden terug gebracht. Deze zou opnieuw een betekenis kunnen krijgen als waterreservoir. Inzet is om 't Venneke te versterken als schakel tussen de Papenvoort en Park Houtrijk. Voorgesteld wordt om hiertoe een pad te introduceren, waarmee het gebruik van beide parkjes kan worden versterkt. 't Venneke zou een betekenis kunnen krijgen als groene verblijfsruimte, waar gepicknickt en gewandeld kan worden, en als plek voor kleinschalige, culturele evenementen, zoals een foto expositie of een bruiloftsreceptie gekoppeld aan het Van Gogh Kerkje.

Park Houtrijk | huidige situatie

Park Houtrijk ligt, zoals eerder benoemd, enigszins verscholen achter het Van Gogh Kerkje en 't Venneke. Het parkje oogt nu verlaten en wordt slecht gebruikt. Het wordt gekenmerkt door rafelige randen, die bepaald worden door de erfafscheidingen van de aangrenzende achtertuinen; door uitgegroeide en soms transparante beplanting. De paden in het parkje liggen in asphalt en zijn in een vrij slechte staat van onderhoud. De uitgegroeide beplanting maakt dat het zicht, vanuit het parkje, op het Van Gogh Kerkje op dit moment verstoord is en dat de groene ruimte donker oogt.

In de huidige situatie is er geen samenhangende verbinding met 't Venneke. Dit was oorspronkelijk wel het geval; hout wat in Park Houtrijk werd gekapt, werd tijdelijk opgeslagen op 't Venneke. In Park Houtrijk zijn volwassen en waardevolle bomen aanwezig, die bepalend zijn voor het karakter van het parkje. Recent zijn er nieuwe bomen aangeplant, die door verschillende personen aan het parkje zijn geschonken. De in het Park Houtrijk aanwezige vijver levert in de huidige situatie een wat schraal beeld op; de vijver is in verhouding erg klein en de randen steil en kaal.

Park Houtrijk | potenties

uitgangspunten voor ontwerp:

- *wat betreft routing en gebruik versterken van Park Houtrijk als een groene ruimte binnen de kern Nuenen;*
- *versterken randen Park Houtrijk;*
- *versterken samenhang 't Venneke en Park Houtrijk.*

De ambitie is om voor het Park Houtrijk de samenhang te versterken met enerzijds 't Venneke en het Van Gogh Kerkje en anderzijds de Jan van Amerzoyenlaan. Dit kan ondermeer door het ontwikkelen van een rondwandeling via het parkje, maar ook door het versterken van de ruimtelijke kwaliteit van het parkje. Voorgesteld wordt om hiertoe het aanwezige struweel op te schonen en de randen te versterken middels een samenhangende beplanting. Hierbij zal het zicht vanuit het park op het Van Goghkerkje open gehouden moeten worden.

Voorgesteld wordt het natuurlijke karakter van het parkje te versterken. Hiertoe kan de vijver iets worden vergroot, de oevers worden verzacht en het beheer van het gehele parkje worden geëxtensieerd. Voorgesteld wordt de paden te voorzien van een halfverharding, waardoor het natuurlijke beeld versterkt wordt. Op strategische plekken zouden aan de wandelpaden zitelementen gekoppeld kunnen worden met zichten op het groen en het Van Gogh Kerkje. Het toevoegen van een ruimtelijk object of kunstwerk zou de attractiewaarde van het parkje als onderdeel van de rondwandeling kunnen versterken. Het borstbeeld van Margot Begemann, de moeder van Van Gogh, van de hand van Peter Nagelkerke zou bijvoorbeeld een passende keuze kunnen zijn.

Hooidonkse beek | huidige situatie

Het gebied tussen het Koetshuis en het huidige gemeentehuis en het gebied van de Gemeentevijver en de Hooidonkse beek worden in het kader van deze structuurvisie opgevat als de overgang van de kern van Nuenen naar het landschap. Er zijn hier een aantal belangrijke identiteitsdragers aanwezig, zoals het Koetshuis, de rode beukenlaan langs de Jan van Schijnveltlaan, het gemeentehuis, de Gemeentevijver, het Weefhuis en boerderij 't Weverkeshof. Langs de Jan van Schijnveltlaan en de rode beukenlaan ontstaat er geleidelijk een meer landschappelijke sfeer. Echter de verbinding met en het zicht op het open agrarische landschap zijn beperkt en indirect.

De Hooidonkse Beek markeert de overgang van het dorp Nuenen naar het agrarische landschap. Door uitgegroeide beplanting en bomen is de beek en het landschap met de Molen de Roosdonck vanuit het dorp gezien slechts zeer beperkt waarneembaar. De omgeving van de Gemeentevijver wordt in de huidige situatie gekenmerkt door weinig natuurlijk beeld; dit betreft het beplantingssortiment, maar ook de inrichting, de verlichting en het beheer. De oevers van de vijver zijn steil en kaal. De vijver heeft een functie als waterbuffer voor het omringende woongebied. Hierdoor ontstaan tijdelijke peilverschillen in de Gemeentevijver en tussen de Gemeentevijver en de Hooidonkse Beek. Aan twee zijden van de vijver, is middels houten dammen, voorzien in een kunstmatige verbinding tussen de Gemeentevijver en de beek, via welke het waterpeil gereguleerd wordt. Het gebruik van de omgeving van de Gemeentevijver is vrij beperkt; het vormt vooral een hangplek voor jongeren en viswater voor vissers.

Hooidonkse beek | potenties

uitgangspunten voor ontwerp:

- *versterken Hooidonkse Beek als overgang tussen het dorp Nuenen en het open agrarische landschap;*
- *versterken bereikbaarheid en beleving open agrarische landschap;*
- *versterken samenhang Gemeentevijver en Hooidonkse Beek;*
- *versterken natuurlijke beeld en ecologische waarden Gemeentevijver en Hooidonkse Beek;*
- *behouden toegankelijkheid en gebruiksmogelijkheden Gemeentevijver.*

Hoofddoel voor het gebied van de Gemeentevijver en de Hooidonkse Beek is om het te versterken als overgang van de kern van Nuenen naar het open, Brabantse landschap. Hiertoe wordt een natuurlijker beeld nagestreefd. Voorgesteld wordt om hiertoe de omvang van de vijver te verkleinen en de hoofdvorm natuurlijker te maken. Hiernaast wordt voorgesteld om meer geleidelijke, natuurvriendelijke oevers te introduceren. Plaatselijk kan zich een rietvegetatie ontwikkelen met soorten als gele lis, kattenstaart en lelies. Hiermee ontstaat een rijker en natuurlijker beeld en een grotere biodiversiteit. De rand van de vijver kan op bepaalde plekken toegankelijk blijven, zodat er plekken ontstaan aan het water om te verblijven en te vissen. Voorgesteld wordt om voor het gehele gebied rond de Gemeentevijver een natuurlijker beplantingssortiment en een extensiever beheer te introduceren. Meer openheid en een betere beleving van het aangrenzende open agrarische landschap, zullen bijdragen aan de herkenbaarheid van deze zone als overgang naar het aangrenzende landschap. In eerste instantie wordt hiertoe voorgesteld de beplanting in het gebied van de Gemeentevijver en de Hooidonkse Beek op te schonen, zodanig dat er zichten ontstaan op het landschap en de Molen de Roosdonck. De Hooidonkse Beek en de begeleidende beplanting van knotwilgen worden hiermee beter beleefbaar.

Hiernaast is het van belang dat het open agrarische landschap beter bereikbaar wordt vanuit het dorp Nuenen. Hiertoe wordt voorgesteld om in de lijn van de Jan van Schijneveldlaan een brug over de vijver te introduceren. In de zichtlijn van de Jan van Schijneveldlaan vormt de brug in potentie een markant oriëntatiepunt en een uitnodiging om het agrarische landschap in te lopen. Eén en ander in samenhang met een halfverhard pad rond de vijver en een tweede bruggetje over de Hooidonkse Beek. De route realiseert een directe verbinding tussen het dorp Nuenen en het buitengebied en dorpsboerderij Weverkeshof.

het Weefhuis | huidige situatie

Het Weefhuis ligt, net als enkele andere historische gebouwen, enigszins verscholen binnen de kern van Nuenen; een verborgen parel. Het pand, met een zeer strategische ligging aan de Gemeentevijver en de Hooionkse Beek, is een aantal jaren in tijdelijk gebruik als expositieruimte en kantoorruimte. Het Weefhuis is gebouwd als linnenfabriek en was tot 1920 ook als zodanig in gebruik. Het gebouw is opgebouwd uit één bouwlaag en een kap met wolfseinden en vertegenwoordigt belangrijke cultuurhistorische waarden gerelateerd aan de plaatselijke nijverheid in Nuenen. De architectuurhistorische waarden betreffen met name het sobere volume en de kapconstructie.

het Weefhuis | potenties

uitgangspunten voor ontwerp:

- *versterken cultuurhistorische, stedenbouwkundige en architectonische waarden van het Weefhuis;*
- *introduceren van een eigentijdse invulling met een positieve uitstraling en een extrovert karakter naar de directe omgeving van het Weefhuis. Eén en ander als markering naar het buitengebied.*

De ambitie is om voor het Weefhuis een eigentijdse invulling te vinden met een positieve en extroverte uitstraling naar de directe omgeving. Vanuit de strategische ligging van het pand en de ensemblewerking met andere historische gebouwen in de directe omgeving, zijn er hierbij veel potenties. Voorgesteld wordt om hiertoe een semi-openbaar programma te introduceren, zoals een horecavoorziening, een galerie of een maatschappelijke functie met een kwalitatief hoogwaardig terras. Eén en ander in samenhang met dorpsboerderij Weverkeshof, zodat de bezoekersaantallen rondom dit gebied verspreid worden over meerdere voorzieningen.

Voorgesteld wordt de Lucas van Hauthemlaan wat betreft materialisering aan te laten sluiten bij het Park en de Berg, zodat ook dit gebied de gewenste samenhang krijgt met de rest van het dorp Nuenen. Er liggen kansen om ook vanaf deze plek het zicht op de Hooidonkse Beek en het agrarische landschap te versterken door het verwijderen van overtollig struweel. Zo komt het Weefhuis weer aan de Hooidonkse Beek te liggen.

het landschap en Molen de Roosdonck | huidige situatie

Zoals hiervoor beschreven is de ligging van de historische kern van Nuenen ten opzichte van het omringende landschap bijzonder te noemen. Het dorp Nuenen ligt op dekzandrug, direct grenzend aan het lagere gronden van het beekdal van de Hooidonkse Beek en de Dommel. Het landschapsbeeld wordt bepaald door een kleinschalige verkaveling en weiden begraasd door koeien en paarden. Populieren, wilgen en eikenlanen markeren de kavelgrenzen en de loop van de Hooidonkse Beek. Verderop is het Nuenens Broek te vinden, een voormalig overstromingsgebied van de Dommel en een geliefd natuur- en wandelgebied. Bijzonder gegeven is dat de overgang van het dorp naar het open agrarische landschap aan deze zijde nog bijna in haar oorspronkelijke vorm aanwezig en beleefbaar is. Molen de Roosdonck vormt hierbij een belangrijk oriëntatiepunt.

Molen de Roosdonck dateert uit 1884 en fungeert in het landschap als een belangrijk oriëntatiepunt voor enerzijds de ligging van Nuenen en anderzijds de identiteit van het dorp als een historisch en boeren dorp. Dit wordt versterkt door het gegeven dat de molen op verschillende schilderijen van Van Gogh voorkomt. De molen is nog steeds in functie als graanmolen en heeft een kleine molenwinkel, die enkel op zaterdag is geopend. Tot slot is een belangrijk gegeven dat er in de directe omgeving van de molen sprake is van een molenbiotoop, wat betekent dat bebouwing en beplanting binnen deze zone binnen een bepaalde hoogte moet blijven.

l e g e n d a

de Roosdonck Molen

afstanden gerelateerd aan
de molenbiotoop

hoogtes van beplanting &
bebouwing binnen deze straal

het landschap en Molen de Roosdonck | potenties

uitgangspunten voor ontwerp:

- *versterken kleinschalige pastorale landschap met akkers, weiden en populieren en knotwilgen als erfbeplanting;*
- *versterken van de betekenis van Molen de Roosdonck als onderdeel van dit landschap en identiteitsdrager van Nuenen;*
- *versterken beleving van kleinschalige pastorale landschap middels wandelroutes.*

Eerste inzet is om het kleinschalige, pastorale agrarische landschap met een afwisseling van akkers en weiden met populieren en knotwilgen als erfbeplanting, te versterken. Voorgesteld wordt om voor de teelten op de akkers te kiezen voor gewassen, die gerelateerd zijn aan de molen dan wel de taferelen van Van Gogh. Deze gewassen kunnen vervolgens als product verwerkt worden in de molen. Hiernaast kan een wandeling door een korenveld en het plukken van korenbloemen een bijzondere beleving bieden.

Het versterken van de samenhang van Molen de Roosdonck met het aangrenzende landschap en van de betekenis van de molen als een belangrijke identiteitsdrager van Nuenen, levert een meerwaarde voor het gebied en de gehele kern van Nuenen. Het verkooppunt in de molen voor brood en andere producten zou beter benut of uitgebreid kunnen worden. Hiermee ontstaat er een reden om naar het buitengebied van Nuenen te wandelen. De molen zou mogelijk ook als startpunt voor lange afstand-wandelingen en fietsroutes kunnen dienen. Zo worden bezoekers door verwezen naar interessante bestemmingen in het verder weg gelegen buitengebied van Nuenen, zoals de Hooidonkse watermolen aan de Broekdijk, het Nuenens Broek of de Stiphoutse Bossen.

herinnering aan de Aardappeleters | huidige situatie

Even noordelijk van de kern van Nuenen, langs de Gerwenseweg, ligt de plek waar eens het aardappeletershuisje gesitueerd was. De plek waar Van Gogh zijn eerste meesterwerk *De Aardappeleters* (1885) geschilderd heeft. Naast de boerenfamilie aan het avondmaal, heeft hij ook het huisje zelf vastgelegd in het doek *De Hut* (1885).

In de huidige situatie staat er op deze plek een vrij recent gerealiseerde woning met een tuin er omheen. De sfeer van het vroegere aardappeleters huisje is hier niet meer beleefbaar. Aan de andere zijde van de Gerwenseweg staat een informatiebord dat bezoekers informeert over deze zaken. De vrij drukke weg vormt hier een aanzienlijke barriere, waardoor de samenhang met de locatie waar vroeger het aardappeletershuisje stond gering is.

herinnering aan de Aardappeleters | potenties

uitgangspunten voor ontwerp:

- *versterken betekenis plek aardappeletershuisje als identiteitsdrager van Nuenen;*
- *versterken samenhang plek aardappeletershuisje en aangrenzende landschap.*

Het is de ambitie om op deze plek een 'herinnering' te introduceren aan het aardappeletershuisje; voorgesteld wordt om op deze plek de sfeer en het beeld van het vroegere aardappeletershuisje beleefbaar te maken en een rustplek te introduceren langs de rondwandeling. Op deze plek zou men uit kunnen kijken op de voormalige plek van het aardappeletershuisje en terug kunnen kijken op de kern van Nuenen en Molen de Roosdonck. De rustplek zou vorm kunnen krijgen door het introduceren van een zitbank en een eventuele grondplaat met een gravure van het schilderij. De voormalige boerderij Gerwenseweg 3 kan ook onderdeel uit gaan maken van het landschap van Van Gogh. Dit kan door de restauratie van het gebouw, maar zou ook vorm kunnen krijgen door een passende programmering. Voorgesteld wordt de Gerwenseweg te beplanten middels een bomenlaan.

begraafplaats en herinnering Oude Toren | huidige situatie

Net buiten de historische kern van Nuenen ligt de Oude Toren. In de huidige situatie rest alleen het basement van de toren dat nog ondergronds aanwezig is, en een begraafplaats. Zij liggen op een onopvallende plek aan de Smits van Oyenlaan of de ring rond de kern van Nuenen, omgeven door woningen en infrastructuur. Rond 1880 lag deze plek in het buitengebied van Nuenen. De toren behoorde toe aan een kerk en stamde oorspronkelijk uit de tweede helft van de 15e eeuw. De Oude Toren is, na brand en blikseminslag, meerdere malen gerenoveerd. In 1823 werd de kerk afgebroken en resteerde enkel de toren als baken in het landschap totdat deze in 1885 ook werd afgebroken.

In de huidige situatie heeft deze plek geen duidelijke begrenzing en loopt weg. De footprint van de toren is middels schanskorven zichtbaar gemaakt en een informatiepaneel vertelt het bijbehorende verhaal. De Oude Toren was één van Van Goghs favoriete plekken; hij schilderde en tekende de toren tientallen malen. Later werd op de begraafplaats naast deze toren de vader van Van Gogh begraven. De huidige situatie heeft weinig uitstraling en geringe ruimtelijke kwaliteit; één en ander doet onvoldoende recht aan de betekenis van de plek als erfgoed van Van Gogh.

begraafplaats en herinnering Oude Toren | potenties

uitgangspunten voor ontwerp:

- *versterken betekenis plek Oude Toren en begraafplaats als identiteitsdrager van Nuenen;*
- *versterken ruimtelijke kwaliteit Oude toren en begraafplaats;*
- *versterken betekenis plek Oude Toren en begraafplaats als rustplek.*

Eerste inzet is de ruimtelijke kwaliteit van de Oude Toren en begraafplaats in stedenbouwkundige zin te versterken als plek binnen de kern Nuenen. In eerste instantie wordt hiertoe voorgesteld de plek duidelijke randen te geven ten opzichte van haar omgeving. Dit zou kunnen door de plek te omzomen middels een hoge haag. Middels een tweede haag zou ook de begraafplaats duidelijke wanden kunnen krijgen als een kamer in een kamer. De plek van de Oude Toren en de begraafplaats krijgt hiermee een meer besloten en contemplatief karakter. Voorgesteld wordt om de entree te versterken en te markeren middels een hoogwaardige poort in de haag. Hiernaast wordt voorgesteld om de schanskorven, die de footprint van de toren markeren, te vervangen door hoogwaardig natuursteen. Een variant zou zijn om middels een (corten)stalen frame de contouren van de Oude Toren zichtbaar te maken. De informatie over de plek zou een integraal onderdeel moeten vormen van de 'herinnering'. Voorgesteld wordt om de plek van de Oude Toren en begraafplaats ook een betekenis te geven als rustplek aan de rondwandeling door het dorp Nuenen, waardoor de bezoeker uitgenodigd wordt even stil te staan bij de plek. Voorgesteld wordt het wandelpad te materialiseren in een hoogwaardig materiaal in samenhang met de openbare ruimte van het Park en de Berg. Ook de route van en naar de historische kern van Nuenen zouden in deze materialen kunnen worden gerealiseerd.

RELATIE GRONDBELEID

6

grondbeleid

De gemeente voert in dit plangebied geen actief grondbeleid. De ontwikkelende partijen beschikken of zelf over de grond of kunnen deze van de gemeente (in bouwrijpe staat) kopen. Bij dit faciliterend of passief grondbeleid zal de gemeente de kosten verhalen via anterieure overeenkomsten of indien nodig een exploitatieplan. In de Nota Grondbeleid worden de kaders en uitgangspunten van het grondbeleid van de gemeente Nuenen geschetst.

kostenverhaal

In de structuurvisie Nuenen c.a. van 2015 (zie ruimtelijkeplannen.nl) is in hoofdstuk 7 onder andere beschreven op welke wijze de gemeente het verhalen van kosten in wil zetten. Deze structuurvisie sluit hier volledig op aan. De structuurvisie Nuenen c.a. benoemt vier typen kosten:

- kosten binnen het exploitatiegebied: De eerste groep betreft de kosten voor werken, maatregelen en voorzieningen binnen de begrenzing van een exploitatiegebied uitsluitend ten dienste van dat exploitatiegebied. Te denken valt aan de aanleg van woonstraten, woonerven, blok- en buurtgroen.
- kosten buiten het exploitatiegebied: De tweede groep betreft de kosten voor werken, maatregelen en voorzieningen buiten de grens van een exploitatiegebied, maar uitsluitend ten dienste van dat exploitatiegebied. Voorbeelden daarvan zijn investeringen in natuurcompensatie (aankoop en aanleg, niet het onderhoud of beheer), waterberging of een ontsluitingsweg vanuit het exploitatieplangebied met alleen een functie voor dat gebied. Gebouwen kunnen bijvoorbeeld niet bekostigd worden via het fonds Bovenwijken.
- bovenwijkse voorzieningen: De derde groep kosten betreffen de kosten voor werken, maatregelen en voorzieningen buiten of binnen het exploitatiegebied, die toe te rekenen zijn aan het exploitatiegebied én een of meer exploitatiegebieden of bestaande wijken buiten het exploitatiegebied, waarvan het exploitatiegebied én een of meer exploitatiegebieden of bestaande wijken buiten het exploitatiegebied profijt hebben.
- ruimtelijke ontwikkelingen en bovenplanse verevening: De vierde groep kosten betreffen de kosten voor werken, maatregelen en voorzieningen buiten of binnen het exploitatiegebied, die van belang zijn voor het exploitatiegebied én een of meer exploitatiegebieden of bestaande wijken buiten het exploitatiegebied, waarvan het exploitatiegebied en een of meer exploitatiegebieden of bestaande wijken buiten het exploitatiegebied profijt hebben.

De structuurvisie is een instrument dat vooral bij de derde en vierde groep kosten een rol speelt. Dat laat echter onverlet dat de gemeente Nuenen bij de verdere uitvoering van de structuurvisie Ruimtelijke beeldkwaliteit dorpskern Nuenen 'De Wereld van Van Gogh' ook de eerste en tweede groep kosten op de verschillende initiatiefnemers verhaalt cq. voor rekening en risico van initiatiefnemers laat uitvoeren.

We lichten hieronder toe waar de derde en vierde groep voorzieningen betrekking op hebben.

bovenwijkse voorzieningen

De derde groep betreft de kosten op het vlak van bovenwijkse voorzieningen. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om een verbindingsweg tussen twee wijken of het wegnemen van een hindercirkel waarvan twee of meer exploitatiegebieden exploitatiegebieden profijt hebben. Nuenen probeert voor het verhaal van kosten van deze investeringen in bovenwijkse voorzieningen tot sluitende anterieure afspraken te komen. Mocht een anterieure overeenkomst als dat niet lukt niet tot stand komen en gesloten worden, dan kan Nuenen een exploitatieplan achter de hand gehouden worden vaststellen om de kosten van deze investeringen in bovenwijkse voorzieningen posterieur te verhalen om freeriding te voorkomen. Voor toerekening van kosten De kosten van deze bovenwijkse voorzieningen maken geldt dan dat deze onderdeel uit moeten maken van de kostensoortenlijst (opgenomen in het Bro). Op deze lijst staan alle kostensoorten, die de gemeente in een exploitatieplan mag opnemen, en daarmee teneinde bij verlening van de omgevingsvergunning kan verhalen. Daarnaast moeten de kosten aan de locatie het exploitatiegebied toe te rekenen zijn door middel van de drie toetsingscriteria: profijt, toerekenbaarheid en proportionaliteit.

ruimtelijke ontwikkelingen en bovenplanse verevening

Naast de bovenwijkse voorzieningen (groep 3) zijn er kosten die verband houden met locatieontwikkelingen elders. Deze groep-4-vierde groep kosten zijn benoemd onder de termen ruimtelijke ontwikkelingen en bovenplanse vereveningen. Een voorbeeld van een financiële bijdrage aan ruimtelijke ontwikkelingen is een bijdrage aan maatschappelijk belangrijke functies (geen gebouwen), zoals natuur, recreatie, waterberging en infrastructuur, in een ander gebied in de gemeente Nuenen. Bij bovenplanse verevening gaat het om winstgevende gebiedsontwikkelingen die bijdragen aan verlieslijdende ontwikkelingen.

Voor alle in de structuurvisie opgenomen investeringen streeft de gemeente naar een maximaal en reëel kostenverhaal. De gemeente heeft hiervoor meerdere instrumenten voor handen, waaronder ook het kostenverhaal voor ruimtelijke ontwikkelingen en bovenplanse verevening. Voor de in deze structuurvisie opgenomen ruimtelijke ontwikkelingen en bovenplanse verevening worden bijdragen gevraagd aan ontwikkelingen door particuliere initiatiefnemers ontwikkelingen, die in de daarvoor in de betreffende op te richten bestemmingsreserves terecht komen. Voor bovenplanse verevening geldt dat de gemeente dit inzet wanneer sprake is van een duidelijke relatie tussen het financiële verlies op één locatie en het financiële gewin op een andere locatie. Het gaat hier te allen tijde om generieke uitvoeringsstrategieën.

PARK

Wat goed is

- Verkeer uit het parkgebied halen of anders een richting
- Goed voorstel om park achter kloostertuin te gebruiken
- Open karakter van het park en klooster

Wat minder goed is

- Let op bij inrichtingen tuinen op het doel van de tuinen
- Water uit het park. Mening wat verdeeld: oogt mooi (negatief) is wel praktischer om iets te organiseren (positief)
- Bomen behouden in het park (bestaande bomen)

Keuze

- Park, Klooster, en Kloostertuin verbinden: ja
- Terug naar Brabantse landschapstijl: ja
- Water behouden: ja en nee (goed over nadenken)

Opmerkingen

- Niet moderniseren of verstenen
- Nonnen monument eventueel verhuizen naar de kloostertuin
- Park moet uitnodigen om te “verblijven” en niet om er doorheen te wandelen
- Kiosk moet blijven! Eventueel verplaatsen naar de oorspronkelijke plek

BERG

Wat goed is

- Autoluw/Auto te gast
- Smalle straat-> eenrichtingsverkeer
- Meer ruimte voor voetgangers+ terrassen
- Gebied aantrekkelijker/leefbaar voor bewoners en toeristen
- Uitbreiding Vincentre (max 2 hoog) en goede overgang nieuw/oud

Wat minder goed is

- Niet mogelijk om d.m.v. deelplan het juiste mobiliteitsplan totaal te bezien

Keuze

- Belangrijke keuzes + bus: nee, naar buiten

Opmerkingen

- Zorgen dat toerist en bewoners amper verblijft in heel centrum
- Beter/optimaliseren benutten van bestaande parkeervoorzieningen
- Topfaciliteiten parkeervoorzieningen
- Zorg voor win-win situatie

HOOIDONKSE BEEK

Wat goed is

- Rust en openheid Park Houtrijk
- Gebouwen zoals molen prominente rol geven
- Ecologische inrichting: rekening houden met bomen en ‘krakenbosje’ (theekoepeel)
- Behouden rol dorpsboerderij als rustpunt met geheel eigen sfeer
- Zichtlijn naar molen

Wat minder goed is

- Wandelroute nu alleen cultuur, ook aandacht voor natuur
- Te weinig parkeerplaatsen auto’s en bussen/Transferium?
- Geen openluchtmuseum van maken

Keuze

- Dorp en landschap verbinden:	ja
- Ecologische inrichting:	ja
- Reuring?	nee

Opmerkingen

- Blijft de functie van de straat Houtrijk?
- Aandacht voor openbaar sanitair
- Titel van project; “De wereld van Nuenen”?
- Wat willen we met ons centrum, 300.000 bezoekers?
- Eerst huidige situatie (bv groenonderhoud) op orde, dan pas dit plan
- Doelstelling project: keuze maken voor bewoners of toerisme

Bedreiging

- Risico op grote druktes (Amsterdam, Barcelona) / angst overlast

Kans

- Weefhuis als galerie / Lindehof / woning
- Bankjes in het gebied
- Trekpondje i.p.v. brug over vijver
- Functie diepvrieshuis Houtrijk, bijvoorbeeld theehuis

BIJLAGEN: REACTIES IE WERKATELIER

KLOOSTERTUIN

Suggesties

- Park: verblijfsfunctie, representatie
- Verplaats muziektent / kiosk naar de noordelijke punt van de Brabantse Driehoek
- Maak verbinding van Pastoor Aldenhuijsenstraat door Park naar Klooster
- Kloosterpark: evenementen, kermis, muziek, markt, Spelen en Bewegen
- Parkeren onder het Kloosterpark
- Maak een ommuurde (klooster)tuin direct achter het Klooster
- Maak open verbinding tussen Kloosterpark en de (tuin van) het Klooster
- Een beperkt (woon)programma is mogelijk langs de Mgr. Cuijtenlaan

VAN GOGH KERKJE

Suggesties

- Sfeer: sober
- Zitplek voor meerdere mensen
- 't Venneke: breng water terug, uitstraling randen verbeteren
- IJshuisje: inpakken of slopen
- Park Houtrijk: uitstraling randen verbeteren
- Straat Houtrijk: kans om 't Venneke en park te verbinden en zo het kerkje 'een plek' te geven
- Infozuilen voldoen op dit moment
- Creëer meer zicht op het kerkje
- Kerkje: deur open, culturele avonden (kerstfair)
- Parkeren: verplaats het parkeren, pas fietsparkeren in
- Technisch: behoud plek voor kraanwagen in verband met onderhoud carillon

BRABANTS LANDSCHAP

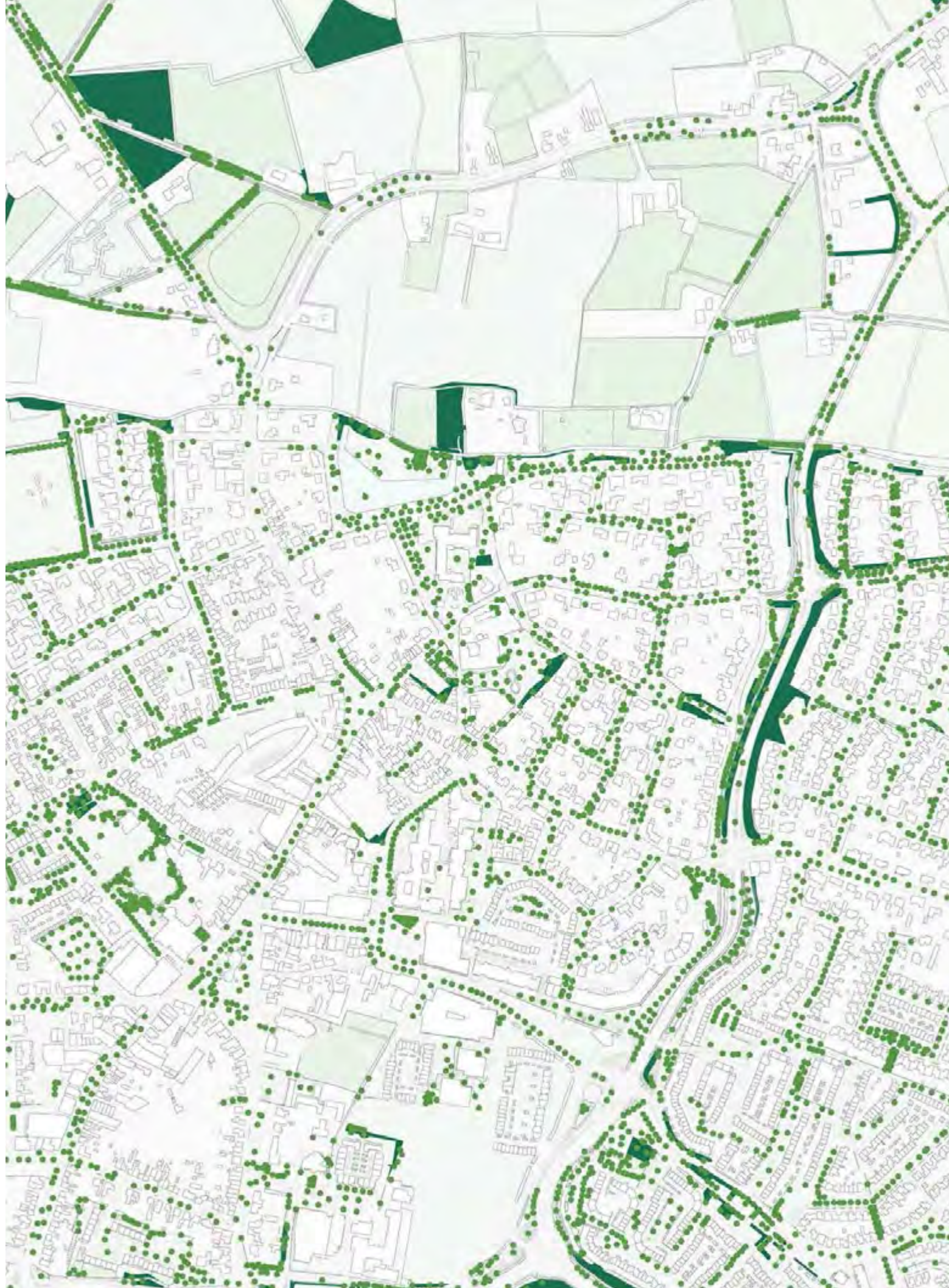

Suggesties

- Locatie kan ook als start van de wandeling dienen
- Kleinschalig landschap met kleine percelen met wisselteelt, geen parkachtige inrichting
- Creëer open zicht over de beek en zicht op de molen
- Onderzoek de mogelijkheden voor de locatie van de voormalige theehuis
- Molen: broodhuis als uitbreiding? Horeca mogelijk?
- Landschap als dorpspoort
- Aandacht voor parkeren: geen auto's in het landschap (zijn locatie voormalige Intratuin of Langlaar een optie?)
- Aandacht voor verblijfskwaliteit
- Aandacht voor fietsmogelijkheden door het landschap
- Aandacht voor ecologie
- Sluit langzaamverkeersroutes aan op bestaande routes
- Paden in halfverharding

BIJLAGEN: REACTIES 2E WERKATELIER

legenda

bestaande bomen

bestaand bos / struweel

BIJLAGEN:

AANWEZIGE BOOMSTRUCTUUR

COLOFON

opdrachtgever:

gemeente Nuenen

planteam:

Gerard-Jan Andriessen

Tanje Bröcheler

Menno Moen

Niké van Keulen

Frank Meijer

Charlotte van der Woude

Jop van Beek

Rex Beijsterveldt

projectleider | gemeente Nuenen

communicatieadviseur | gemeente Nuenen

projectmanager | gemeente Nuenen

landschapsarchitect | MTD landschapsarchitecten

landschapsarchitect | MTD landschapsarchitecten

ruimtelijk ontwerper | MTD landschapsarchitecten

ruimtelijk ontwerper | MTD landschapsarchitecten

staigiare | MTD landschapsarchitecten

